

Globālās nabadzības izskaušana nav labdarība, tā ir taisnīga rīcība, kas būtu jāuzņemas ikvienam, jo tā ir atslēga milzīga cilvēces potenciāla atraisīšanai.

Nabadzība ir kas vairāk nekā tikai ienākumu trūkums un galējas finansiālas grūtības, kas definētas kā iztikšana ar mazāk nekā 1,90 ASV dolāriem dienā; tā būtībā nozīmē nespēju realizēt savu potenciālu. Tādēļ nabadzības izskaušanai ir jārisina plašākas nabadzības dimensijas, ar ko saskaras vairāk nekā 700 miljoni cilvēku jeb 10 % pasaules iedzīvotāju – ierobežota piekļuve izglītībai, slikta veselības aprūpe un sociālā diskriminācija. Šie izaicinājumi ir izšķiroši svarīgi cīņā par pamatvajadzību apmierināšanu, piemēram, veselības aprūpi, izglītību, piekļuvi ūdenim un sanitārajām iekārtām. Sociālās nevienlīdzības novēršana un sociālā aizsardzība neaizsargātajiem iedzīvotājiem ir izšķiroši pasākumi, lai izskaustu nabadzību visās tās izpausmēs, kas ir viens no lielākajiem izaicinājumiem cilvēcei.

Kā mēs kā kopiena varam izmantot vietējos resursus un kopienas iniciatīvas, lai mazinātu sociālo nevienlīdzību un radītu taisnīgāku sabiedrību, kurā nabadzība ir ievērojami mazāka?

Līdzfinansē
 Eiropas Savienība

Ekonomikas izaugsmei jābūt iekļaujošai, lai nodrošinātu ilgtspējīgas darbavietas un veicinātu vienlīdzību, jo nabadzības izskaušana palielina ekonomikas potenciālu un sekmē progresu.

Lai patiesi mazinātu nevienlīdzību, nepietiek tikai ar darbavietu skaita palielināšanu; šīm darbavietām ir jānodrošina taisnīgs atalgojums un pienācīgi darba apstākļi. Starptautiskās Darba organizācijas 2024. gada ziņojumā uzsvērts, ka, lai gan bezdarbs pasaulē ir samazinājies līdz 5,1 %, aptuveni 2 miljardi cilvēku joprojām tiek nodarbināti neoficiāli, un šiem cilvēkiem trūkst darba drošības un taisnīgas atlīdzības. Neraugoties uz to, ka 2023. gadā globālā nodarbinātība pasaulē pieauga par 2,2 %, produktivitāte nav turējusi līdzi, tādējādi apgrūtinot darba samaksas palielināšanos. Lai nodrošinātu, ka ekonomiskā izaugsme ir izdevīga visiem, ir būtiski koncentrēties uz kvalitatīvu darbavietu radīšanu, kas ļautu cilvēkiem izkļūt no nabadzības un veicinātu stabilāku un taisnīgāku ekonomiku.

Kā darba vietu radīšana var veicināt ilgtspējīgu nabadzības izskaušanu un kādi ir visefektīvākie pasākumi, lai uzlabotu finansiālo iekļaušanu nabadzīgajos reģionos un atbalstītu šo procesu?

Līdzfinansē
Eiropas Savienība

2

Daudzu cilvēku iztikas nodrošināšana ir atkarīga no dabas resursiem, tāpēc ir ļoti svarīgi nodrošināt šo resursu ilgtspējīgu apsaimniekošanu un novērst zemes degradāciju.

Tā kā klimats mainās tik strauji, visneaizsargātākie ir pamatiedzīvotāji, kuri lielā mērā paļaujas uz dabas resursiem, lai nodrošinātu savu iztiku, piemēram, zvejojot, medījot, audzējot kultūraugus. Vismaz ceturtdaļa no pasaules zemes platības pieder pamatiedzīvotājiem, viņi to apsaimnieko, izmanto vai tajā dzīvo, un vides degradācija būtiski apdraud viņu dzīvi, izdzīvošanu un veselības stāvokli. Dabas resursu ilgtspējīga apsaimniekošana ir ļoti svarīga, lai nodrošinātu pamatiedzīvotāju iztikas līdzekļu saglabāšanu, turklāt viņu tradicionālās zināšanas un lauksaimniecības prakse var veicināt šo resursu saglabāšanu. Tomēr viņi bieži vien netiek iesaistīti lēmumu pieņemšanas procesos un nevar aizstāvēt savas tiesības.

Kādu politiku varētu īstenot, lai nodrošinātu pamatiedzīvotāju iesaistīšanu lēmumu pieņemšanas procesos un dabas resursu un ekosistēmu pārvaldībā?

Līdzfinansē
Eiropas Savienība

Lai gan ir resursu pārpilnība, nevienlīdzīga piekļuve un neefektivitāte ir cēlonis nepietiekamam uzturam, kas padara badu par pasaulē lielāko nāves iemeslu. Ilgtspējīga lauksaimniecība, modernas tehnoloģijas un taisnīga sadale ir galvenais priekšnoteikums, lai izbeigtu badu visā pasaulē.

Saskaņā ar Pārtikas un lauksaimniecības organizācijas (FAO) 2021. gada datiem gandrīz viena trešdaļa pārtikas nonāk atkritumos. FAO 2021. gada pārtikas zudumu indekss liecina, ka gandrīz 14 % pārtikas tiek zaudēti pēc ražas novākšanas un pirms nonākšanas mazumtirdzniecības vietās. Eiropas Savienībā pārtikas atkritumi gadā ir satraucoši – 59 miljoni tonnu, kas ir 131 kg uz cilvēku. Šīs izšķērdētās pārtikas tirgus vērtība ir aptuveni 132 miljardi eiro, kā liecina Eurostat dati par 2022. gadu. Eurostat arī lēš, ka līdz pat 10 % no ES patērētājiem pieejamās pārtikas var nonākt atkritumos. Tajā pašā laikā 2021. gadā 32,6 miljoni cilvēku ES saskaras ar grūtībām, lai katru otro dienu varētu nodrošināt sev pienācīgu maltīti. ANO Vides programmas (UNEP) 2021. gada pārtikas izšķērdēšanas indeksā uzsvērts, ka 2019. gadā tika izšķērdēts aptuveni 931 miljons tonnu pārtikas.

Kādas iniciatīvas varētu īstenot skolās, lai izglītotu skolēnus par cīņu pret badu un nepietiekamu uzturu un veicinātu viņu iesaisti? Un kā šādas iniciatīvas varētu palīdzēt risināt aptaukošanās un liekā svara problēmas?

Līdzfinansē
Eiropas Savienība

Ieguldījumi mazajās lauku saimniecībās un tirgus pieejamības uzlabošana var veicināt pārtikas nodrošinājumu un stimulēt ekonomisko izaugsmi lauku kopienās, tādējādi veicinot ilgtspējīgu attīstību.

Mazajām lauku saimniecībām ir būtiska nozīme pārtikas ražošanā pasaulē, jo tās saražo aptuveni 35 % pasaules pārtikas, apstrādājot tikai 12 % no visas lauksaimniecības zemes. Tomēr mazās lauku saimniecības bieži saskaras ar tādām problēmām kā ierobežoti resursi un slikta piekļuve tirgum. Saskaņā ar Apvienoto Nāciju Organizācijas Pārtikas un lauksaimniecības organizācijas datiem uzlabota piekļuve tirgum un ieguldījumi mazajās lauku saimniecībās nodrošinās to, ka viņu ienākumi varētu palielināties par līdz pat 20 %. Tas ne tikai uzlabotu pārtikas nodrošinājumu, bet arī veicinātu ekonomisko izaugsmi lauku kopienās. Atbalstot mazās lauku saimniecības, mēs varam palielināt ražīgumu, mazināt nabadzību un veicināt ilgtspējīgu ekonomisko attīstību.

Kā mazo pārtikas ražotāju piekļuves uzlabošana resursiem un zināšanām apvienojumā ar stratēģijām, lai uzlabotu mazo lauksaimnieku piekļuvi tirgum, var palīdzēt izskaust badu?

Līdzfinansē
Eiropas Savienība

5

Lauksaimniecība, nodrošinot cilvēkus ar pārtiku un šķiedrvielām, rada nopietnu slogu videi, izraisot augsnes degradāciju, bioloģiskās daudzveidības samazināšanos un gaisa piesārņojumu.

Saskaņā ar Pārtikas un lauksaimniecības organizācijas datiem lauksaimniecība ir lielākais ūdens patērētājs un galvenais gruntsūdeņu un virszemes ūdeņu piesārņojuma ar nitrātiem avots, kā arī galvenais amonjaka piesārņojuma avots. Lauksaimniecība ir galvenais ūdensceļu piesārņojuma ar fosfātiem avots, turklāt lauksaimniecība veicina spēcīgo siltumnīcefekta gāzu, metāna un slāpekļa oksīda, izdalīšanos atmosfērā.

Taču lauksaimniecība un pārtikas sistēmas sniedz arī būtiskus ieguvumus cilvēkiem un videi, tostarp, uzkrājot CO₂ kā oglekli veģetācijā un augsnē, saglabājot daļēji dabiskus biotopus un savvaļas dzīvnieku sugas, kā arī efektīvākas tehnoloģijas, sociālās inovācijas un aprites ekonomikas praksi.

Ilgtspējīga lauksaimniecības prakse ir ļoti svarīga, lai neviens cilvēks pasaulē neciestu badu.

Kā mēs varam līdzsvarot lauksaimniecības produktivitātes nepieciešamību ar nepieciešamību mazināt ietekmi uz vidi? Ko mēs varam darīt vietējā un reģionālā līmenī, lai mazinātu lauksaimniecības ietekmi uz vidi?

Līdzfinansē
Eiropas Savienība

6

Veselīgs dzīvesveids visu vecumu cilvēkiem. Ir jācenšas nodrošināt visaptverošu veselības aprūpi un atbalstīt garīgo un fizisko labsajūtu visā pasaulē. Jāveicina vienlīdzība veselības jomā visos dzīves posmos.

Labā veselība ir kopienas attīstības un labklājības pamats. Tomēr miljoniem cilvēku nav pieejama pamata veselības aprūpe, svarīgākās zāles un vakcinācija, un tādēļ katru dienu pirms piecu gadu vecuma sasniegšanas mirst aptuveni 16 000 bērnu, galvenokārt novēršamu iemeslu dēļ. Tādi sociālie faktori kā nabadzība, izglītības līmenis un dzīves apstākļi būtiski ietekmē cilvēku veselības stāvokli. Tas, ka no 2000. līdz 2017. gadam māmiņu mirstības rādītājs pasaulē ir samazinājies par 38 %, liecina par zināmu progresu, tomēr atšķirības joprojām pastāv. Integrējot veselības aprūpes pakalpojumus ar stratēģijām, kas vērstas uz veselību noteicošajiem sociālajiem faktoriem, var panākt ilgtspējīgākus veselības rezultātus. Lai paplašinātu piekļuvi veselības aprūpes pakalpojumiem, ir būtiski stiprināt veselības aprūpes sistēmas visā pasaulē, jo īpaši ierobežotu resursu apstākļos.

Kā jaunieši var veicināt veselību un labklājību savās kopienās un kādi ir ilgtspējīgas labklājības pamatnosacījumi?
Un kā inovācijas var palīdzēt šādos centienos?

Līdzfinansē
Eiropas Savienība

7

Veselīgi iedzīvotāji veicina ekonomikas produktivitāti, jo veselības aprūpes pieejamības uzlabošana samazina slimību radīto ekonomisko slogu un veicina darbaspēka efektivitāti.

Pasaules Veselības organizācija (PVO) uzsver, ka ieguldījumi vispārējā veselības aprūpē sniedz ievērojamus ekonomiskos ieguvumus, jo katrs iztērētais dolārs, palielinot produktivitāti un samazinot veselības aprūpes izmaksas, var dot līdz pat 4 ASV dolāriem lielu peļņu. Slikts veselības stāvoklis nodara būtiskus zaudējumus pasaules ekonomikai un tās produktivitātei, jo tā dēļ katru gadu tiek zaudēti aptuveni 3 triljoni ASV dolāru.

Nodrošinot, ka ikvienam ir pieejama kvalitatīva veselības aprūpe, un atbalstot gan garīgo, gan fizisko labsajūtu, mēs varam radīt veselīgāku darbaspēku.

Tas ne tikai uzlabos cilvēku dzīvi, bet arī veicinās ekonomikas izaugsmi, samazinās ilgtermiņa izmaksas un stiprinās ekonomiku visā pasaulē.

Kā var risināt globālās veselības problēmas un kādas stratēģijas var uzlabot piekļuvi būtiskiem veselības aprūpes pakalpojumiem visiem iedzīvotājiem, vienlaikus ņemot vērā veselības aprūpes ekonomisko ilgtspēju?

Līdzfinansē
Eiropas Savienība

Veselīgas ekosistēmas ir ļoti svarīgas cilvēku veselībai, jo tās nodrošina tīru gaisu, svaigu ūdeni un ārstniecības resursus. Šo ekosistēmu degradācija var saasināt veselības problēmas un ierobežot dabas resursu pieejamību.

Piesārņojums ir viens no galvenajiem vides apdraudējumiem veselībai, un tas veicina virkni slimību, tostarp elpceļu un sirds un asinsvadu slimības, kā arī vēzi. Klimata pārmaiņas ietekmē arī veselību, jo temperatūras paaugstināšanās pasaulē palielina tādu slimību kā malārija un tropu drudzis ģeogrāfisko izplatību. Bioloģiskās daudzveidības saglabāšana ir ļoti svarīga medicīnas pētniecībā, jo daudzi farmaceitiskie līdzekļi tiek iegūti no dabas. Ilgtspējīga lauksaimniecības prakse veicina pārtikas nodrošinājumu, samazina kaitīgu ķīmisko vielu iedarbību un uzlabo pārtikas kvalitāti, kas ir būtiska slimību profilaksei. Vides aizsardzības noteikumu ieviešana un zaļo zonu ieviešana pilsētu teritorijās var mazināt veselības apdraudējumus, samazinot piesārņojumu un uzlabojot dzīves kvalitāti pilsētās.

Kā jaunieši var iesaistīties vai atbalstīt tādu politiku, kas aizsargā un uzlabo dabisko vidi ar mērķi atbalstīt sabiedrības veselību? Kādi ir daži kopienas līmeņa projekti, ko jaunieši var uzsākt, lai veicinātu vides veselību?

Līdzfinansē
Eiropas Savienība

9

Pieejamas, iekļaujošas un kvalitatīvas izglītības nodrošināšana ikvienam, atbalstot mūžizglītības un daudzpusīgas izglītības iespējas un dodot iespēju indivīdiem kā aktīviem pilsoņiem pilnībā īstenot savu potenciālu.

Neraugoties uz sasniegumiem, 2018. gadā vairāk nekā 260 miljoni bērnu, tostarp nesamērīgi daudz meiteņu, neapmeklēja skolu, un vairāk nekā puse no visiem bērniem un pusaudžiem visā pasaulē nerasniedz minimālos lasītprasmes un matemātikas standartus. Turklāt 2013. gadā joprojām bija 757 miljoni pieaugušo, kas neprot lasīt un rakstīt, no kuriem divas trešdaļas bija sievietes. Atšķirības izglītības pieejamībā joprojām ir krasas, un bērniem no nabadzīgākajām mājsaimniecībām ir ievērojami lielāka iespēja nesaņemt izglītību salīdzinājumā ar bērniem no turīgākajām mājsaimniecībām. Turklāt ģimenes galvas izglītības līmenis būtiski ietekmēja bērnu iespējas apmeklēt skolu, uzsverot sarežģīto mijiedarbību starp nabadzību, dzimumu un izglītības iespējām.

Kā var izmantot darbu ar jaunatni un neformālās izglītības programmas, lai uzlabotu piekļuvi kvalitatīvai izglītībai un veicinātu transversālu prasmju attīstību, jo īpaši marginalizētās un nepietiekami nodrošinātās kopienās?

Līdzfinansē
Eiropas Savienība

10

Kvalitatīva izglītība ir ekonomikas attīstības stūrakmens, jo tā sniedz cilvēkiem prasmes, kas nepieciešamas, lai piedalītos ilgtspējīgā ekonomikā un dotu savu ieguldījumu tās attīstībā.

Saskaņā ar UNESCO datiem valstīs ar zemiem ienākumiem tikai viens papildu mācību gads var palielināt cilvēka ienākumus par līdz pat 10 %. Ja visi bērni apgūtu pamatprasmes lasītprasmē, tas varētu palīdzēt 171 miljonom cilvēku izkļūt no nabadzības, mainot dzīvi un kopienas. Kvalitatīva izglītība ne tikai sagatavo cilvēkus labākam darbam, bet arī palīdz viņiem vairāk nopelnīt, atbalstīt ģimenes un pārraut nabadzības loku. Tā arī mazina nevienlīdzību un veido spēcīgāku un noturīgāku ekonomiku. Ja cilvēkiem ir piekļuve izglītībai, ieguvēji ir visi, jo tas rada noturīgāku un pārtikušu sabiedrību, kurā visiem ir vienādas iespējas.

Kādas ir galvenās problēmas, kas saistītas ar kvalitatīvas izglītības nodrošināšanu jaunattīstības valstīs, un kā izglītības sistēmas var saskaņot ar ilgtspējīgas ekonomikas vajadzībām, lai risinātu šos jautājumus?

Līdzfinansē
Eiropas Savienība

11

Izglītība ilgtspējīgai attīstībai ir izšķiroša atbilde uz steidzamajām problēmām, ar kurām saskaras mūsu planēta. Ikviens no mums var pozitīvi ietekmēt vidi, mums tikai nepieciešamas zināšanas un izpratne.

UNESCO norāda, ka ilgtspējīgu attīstību veicinoša izglītība ir atslēga, lai panāktu progresu attiecībā uz visiem globālās attīstības mērķiem. Tā māca cilvēkus pieņemt apzinātus lēmumus un rīkoties gan individuāli, gan kolektīvi, lai mainītu sabiedrību un aizsargātu planētu. Saskaņā ar UNESCO veikto pētījumu vairāk nekā pusē izglītības plānu un mācību programmu klimata pārmaiņas nav pieminētas, bet tikai 19 % ir atsaucē uz bioloģisko daudzveidību. Pētījumā tika atklāts, ka 40 % skolotāju ir pārliecināti, ka spēj mācīt klimata pārmaiņu kognitīvās dimensijas, bet tikai 20 % spēj labi izskaidrot, kā rīkoties. Ilgtspējīgu attīstību veicinoša izglītība ir jāiekļauj mācību programmās, jo tā dod iespēju personām dzīvot videi labvēlīgi, tādējādi veicinot krīzes risināšanu.

Kā neformālo izglītību var izmantot, lai informētu par klimata pārmaiņām, bioloģisko daudzveidību un ilgtspējīgu patēriņu? Kādas iniciatīvas varētu ieviest jūsu kopienā, lai veicinātu izpratni par ilgtspējīgu attīstību veicinošu izglītību?

Līdzfinansē
 Eiropas Savienība

12

Jāveicina uz tiesībām balstīta vide, kurā sievietes un meitenes var attīstīties, vienlaikus dodot pilnvērtīgu ieguldījumu savās kopienās un plašākā pasaulē.

Dzimumu līdztiesība ir ne tikai cilvēka pamattiesības, bet arī pamats miermīlīgai, plaukstošai un ilgtspējīgai pasaulei. Sociālās normas un nevienlīdzība joprojām kavē sieviešu un meiteņu tiesības, iespējas un piekļuvi pakalpojumiem. Mazāk nekā divām trešdaļām sieviešu jaunattīstības reģionos ir pieejams grūtniecības un dzemdību atvaļinājums, un sievietes ieņem tikai 24 % vietu parlamentā visā pasaulē, kas liecina par ievērojamām atšķirībām starp dzimumiem politiskajā līdzdalībā un vadošajās pozīcijās. Turklāt dzimumu darba samaksas atšķirība joprojām ir plaši izplatīta problēma visā pasaulē – 2022. gadā sievietes vidēji nopelnīja tikai 88 centus par katru vīriešu nopelnīto eiro, vēl vairāk uzsverot ekonomiskās atšķirības. Sieviešu bruto izpeļņa salīdzinājumā ar vīriešiem ir vēl mazāka imigranšu vidū.

Kādas sociālās kohēzijas iniciatīvas pastāv jūsu kopienā, lai veicinātu sieviešu iespējas un nodrošinātu vienlīdzīgas iespējas meitenēm, jo īpaši meitenēm no migrantu ģimenēm (tostarp bēglēm un patvēruma meklētājām)?

Līdzfinansē
 Eiropas Savienība

13

Sieviešu ekonomisko iespēju nostiprināšana nodrošina iekļaujošāku un ilgtspējīgāku attīstību, jo dzimumu līdztiesība paaugstina produktivitāti un ekonomisko izaugsmi.

Pasaules Ekonomikas foruma 2024. gada ziņojumā par dzimumu līdztiesības atšķirībām pasaulē teikts – ja darbaspēkā tiktu panākts dzimumu līdztiesības princips, pasaules IKP līdz 2030. gadam varētu palielināties par līdz pat 13 triljoniem ASV dolāru. Neraugoties uz zināmu progresu, sievietes pasaulē joprojām pelna aptuveni par 20 % mazāk nekā vīrieši un joprojām ir ievērojami mazāk pārstāvētas dažādu nozaru vadošos amatos. Šī noturīgā nevienlīdzība ne tikai ierobežo sieviešu ekonomisko potenciālu, bet arī kavē vispārējo ekonomikas izaugsmi. Dzimumu nevienlīdzības novēršana ir vairāk nekā tikai taisnīguma jautājums – tā ir ekonomiska nepieciešamība. Vienlīdzīgas iespējas sievietēm pilnvērtīgi iesaistīties darba tirgū veicina inovācijas, palielina ražīgumu un stiprina ekonomiku, padarot to noturīgāku un labāk sagatavotu nākotnes izaicinājumiem.

Kā sieviešu ekonomisko iespēju palielināšana var veicināt ilgtspējīgu attīstību un kādus pasākumus var veikt, lai nodrošinātu vienādu atalgojumu par vienādu darbu un tādējādi atbalstītu šo iespēju palielināšanu?

Līdzfinansē
Eiropas Savienība

14

Sievietes ir galvenās pārmaiņu veicinātājas savās kopienās, un viņām bieži vien ir unikāls skatījums uz vides jautājumiem. Viņu vadošās lomas veicināšana vides pārvaldībā un lēmumu pieņemšanā var radīt pozitīvas pārmaiņas.

Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācijas pētījums par sieviešu vadošo lomu vides jomā liecina, ka sieviešu līdzdalība politisko lēmumu pieņemšanā ir saistīta ar vērienīgākiem klimata mērķiem un politiku. Sievietes uzņēmumu valdēs sistemātiski par prioritāti izvirza vides, sociālos un pārvaldības jautājumus, tostarp klimata un ilgtspējas jautājumus. Pilsoniskajā sabiedrībā sievietes visā pasaulē veido spēcīgus tīklus, lai cīnītos pret vides degradāciju un novērstu ar klimatu saistīto nevienlīdzību. Neraugoties uz to, sievietes ir ievērojami mazāk pārstāvētas ar lēmumu pieņemšanu saistītos amatos. Tikai 26,8 % valdību ministru, kas atbild par vides un klimata pārmaiņu politiku, ir sievietes.

Kādas iniciatīvas vai politika būtu jāievieš, lai nodrošinātu taisnīgu sieviešu pārstāvību ar lēmumu pieņemšanu saistītos amatos? Vai jūsu valstī ir kādas iniciatīvas vai politika?

Līdzfinansē
 Eiropas Savienība

15

Papildus dzeramajam ūdenim, sanitārajām iekārtām un higiēnai jāpievēršas ūdens resursu kvalitātes un ilgtspējības jautājumiem, kas ir būtiski svarīgi cilvēku izdzīvošanai un planētai.

Holistiska ūdens cikla pārvaldība nozīmē ņemt vērā “ūdens resursu noslodzes” līmeni, ko aprēķina kā attiecību starp visu galveno nozaru patērētā saldūdens daudzumu un atjaunojamo saldūdens resursu kopapjomu konkrētā valstī vai reģionā. Pašlaik ūdens resursu noslodze skar vairāk nekā 2 miljardus cilvēku visā pasaulē, un paredzams, ka šis skaitlis tikai pieaugs. Visā pasaulē katram trešajam cilvēkam nav pieejams drošs dzeramais ūdens, un diviem no pieciem cilvēkiem nav iespējams nomazgāt rokas ar ziepēm un ūdeni. Ūdens resursu noslodze ietekmē valstis visos kontinentos, un tas kavē dabas resursu ilgtspējību, kā arī ekonomisko un sociālo attīstību. Ūdens trūkums skar vairāk nekā 40 % pasaules iedzīvotāju, un tiek prognozēts, ka ūdens trūkums turpinās pieaugt.

Kā jaunieši var veicināt izpratni un palīdzēt veidot ilgtspējīgu domāšanas veidu, lai aktīvi atbalstītu ūdens un sanitāro pakalpojumu uzlabošanu nepietiekami apkalpotās kopienās un arī visā sabiedrībā kopumā?

Līdzfinansē
Eiropas Savienība

16

Ieguldījumi ūdens un kanalizācijas infrastruktūrā ir ļoti svarīgi sabiedrības veselībai un ekonomikas izaugsmei, jo tie samazina veselības aprūpes izmaksas un uzlabo produktivitāti.

Pasaules Veselības organizācijas (PVO) dati liecina, ka ieguldījumi tīrā ūdenī un atbilstošās sanitārajās iekārtās būtiski ietekmē ekonomikas produktivitāti.

Katrs iztērētais dolārs atmaksājas līdz pat 6,80 dolāriem, galvenokārt tāpēc, ka cilvēkiem ir mazāk vajadzīga veselības aprūpe un viņi var strādāt efektīvāk. Bez piekļuves tīram ūdenim un sanitārijām iekārtām pasaules ekonomika katru gadu slimību un zaudēto darba dienu dēļ zaudē aptuveni 260 miljardus ASV dolāru. Ja kopienām ir pieejami šie būtiskie pakalpojumi, cilvēki ir veselīgāki, bērni var regulāri apmeklēt skolu un vietējā ekonomika plaukst. Šāda veida ieguldījumi ne tikai uzlabo dzīves apstākļus, bet arī veicina ilgtspējīgu ekonomisko izaugsmi.

Kā ūdens infrastruktūras un sanitāro iekārtu uzlabošana var ietekmēt sabiedrības veselību un kādi ir ekonomiskie ieguvumi no ieguldījumiem tīrā ūdenī un sanitārajās iekārtās?

Līdzfinansē
Eiropas Savienība

17

Saldūdens ekosistēmas, piemēram, mitrāji, upes, mangrovju audzes un ūdens nesējslāņi, ir būtiska globālā ūdens cikla daļa, kas nodrošina, attīra un aizsargā saldūdens resursus.

Nepareiza ūdens resursu apsaimniekošana kopā ar klimata pārmaiņām būtiski apdraud daudzas ekosistēmas, apdraudot to spēju nodrošināt saldūdens resursus, kas savukārt negatīvi ietekmē cilvēkus un dabisko vidi. Pasaulē ir izzuduši 5250 km² mangrovju. Virszemes ūdenstilpnes, piemēram, ezeri, samazinās vai pilnībā izzūd 364 pasaules baseinos, kuros dzīvo aptuveni 93,1 miljons cilvēku. Vairāk nekā 90 no 185 valstīm viena vai vairākas ar ūdeni saistītas ekosistēmas ir degradētas. Saldūdens ekosistēmas nepieciešamas visiem cilvēku darbības veidiem, nodrošina visu dzīvību uz Zemes un šķērso valstu robežas. Lai efektīvi koordinētu šo ekosistēmu aizsardzību un atjaunošanu, ir jāintegrē dažādu nozaru un valdību plāni.

Vai jūsu valstī ir kādi noteikumi, kas aizsargā saldūdens ekosistēmas? Ko jūs kā indivīds varat darīt, lai palīdzētu aizsargāt šos resursus?

Līdzfinansē
Eiropas Savienība

18

Globālas piekļuves nodrošināšana videi draudzīgai enerģijai par pieņemamu cenu, veicinot ilgtspējīgus un mūsdienīgus risinājumus, lai nodrošinātu tīru enerģiju, kas sekmē gan izaugsmi, gan vides aizsardzību.

Enerģija ir galvenais faktors, kas saistīts ar visiem lielākajiem izaicinājumiem un iespējām, ar ko pasaule saskaras šodien. Saskaņā ar jaunākajiem 2019. gada datiem satraucošs skaits cilvēku, 789 miljoni, visā pasaulē ir bez piekļuves elektrībai, no kuriem ievērojama daļa dzīvo Subsahāras Āfrikā, tādējādi uzsverot būtisko plašu mūsdienu ērtībās, ko daudzi uzskata par pašsaprotamu. Pāreja uz ilgtspējīgiem enerģijas risinājumiem ir ceļš ne tikai uz labākiem dzīves apstākļiem, bet arī piedāvā potenciālu uzlabot izglītības iespējas, mazināt sociālo un ekonomisko nevienlīdzību un veicināt būtisku ekonomisko izaugsmi. Tomēr virzību uz šo pāreju kavē plaši izplatītie energoapgādes trūkumi un lielā atkarība no neatjaunojamā fosilā kurināmā, kas arī veicina vides degradāciju.

Kā jaunieši var izmantot tehnoloģijas un sociālos plašsaziņas līdzekļus, lai palielinātu informētību par tīras enerģijas priekšrocībām un mobilizētu vienaudžus ieviest energoefektīvas prakses savā ikdienā?

Līdzfinansē
Eiropas Savienība

19

Pāreja uz atjaunīgem enerģijas avotiem un energoefektivitātes uzlabošana ir ļoti svarīga, lai nodrošinātu ekonomisko stabilitāti, samazinātu izmaksas un nodrošinātu ilgtermiņa energoapgādes drošību.

Pāreja uz tīru un pieejamu enerģiju ir ne tikai labs risinājums planētai, bet arī gudrs ekonomisks solis.

Saskaņā ar Starptautiskās Atjaunojamo energoresursu aģentūras datiem līdz 2050. gadam atjaunīgā enerģija pasaules ekonomikai varētu dot līdz pat 98 triljoniem ASV dolāru. Ieguldījumi atjaunīgajā enerģijā ir nozīmīgs darbavietu radītājs, jo 2022. gadā šajā nozarē jau bija nodarbināti vairāk nekā 12 miljoni cilvēku visā pasaulē. Papildus darbavietu radīšanai tīra enerģija arī samazina ilgtermiņa enerģijas izmaksas un mazina atkarību no fosilā kurināmā, padarot ekonomiku noturīgāku un ilgtspējīgāku. Izmantojot mūsdienīgus un videi draudzīgus enerģētikas risinājumus, mēs varam veicināt spēcīgu ekonomisko izaugsmi, vienlaikus saglabājot vidi nākamajām paaudzēm.

Kā atjaunīgās enerģijas īpatsvara palielināšana var ietekmēt globālo energoapgādes drošību un kādi ir energoefektivitātes uzlabošanas ekonomiskie ieguvumi?

Līdzfinansē
Eiropas Savienība

20

Atjaunīgās enerģijas avoti, piemēram, hidroelektrostaciju aizsprosti un vēja turbīnas, ražo tīru enerģiju, tomēr jāņem vērā to ietekme uz vidi un jo īpaši uz dzīvniekiem.

Pārejai uz atjaunīgo enerģiju ir būtiska nozīme oglekļa emisiju samazināšanā, taču jāņem vērā arī vairāki negatīvie aspekti. Somijas biologi ir atklājuši, ka 63 % putnu sugu, 72 % sīkspārņu un 67 % sauszemes zīdītāju ir izspiesti no teritorijām, kurās uzstādītas turbīnas. Dažos pētījumos lēsts, ka Apvienotajā Karalistē no vēja turbīnām ik gadu iet bojā no 10 000 līdz 100 000 putnu. Ietekmi uz putniem var samazināt, rūpīgi izvēloties vēja turbīnu izvietojumu. Attiecībā uz hidroelektrostaciju aizsprostiem – no visām zivju sugām vidēji vairāk nekā viena no piecām zivīm iet bojā, kad tās šķērso hidroelektrostacijas. Tiek īstenotas iniciatīvas, lai šos aizsprostus padarītu zivīm draudzīgākus.

Kā mēs varam līdzsvarot nepieciešamību pēc atjaunīgās enerģijas un ietekmi uz savvaļas dzīvniekiem un augiem? Kādas iniciatīvas var īstenot, lai mazinātu šādu ietekmi, vienlaikus veicinot atjaunīgās enerģijas ražošanu un izmantošanu?

Līdzfinansē
Eiropas Savienība

21

Ilgtermiņīgas un iekļaujošas ekonomiskās izaugsmes veicināšana, kas nodrošina pilnīgu, produktīvu nodarbinātību un pienācīgu darbu ikvienam, nodrošinot jēgpilnu nodarbinātību un taisnīgas darba apstākļus.

Darba iespējas ir ļoti svarīgas sabiedrības labklājībai. Tomēr pagājušajā gadā bezdarba līmenis pasaulē bija vairāk nekā 5,1 %, un jaunieši bez darba ir nozīmīga problēma, jo viņi ir trīs reizes biežāk pakļauti bezdarba riskam nekā pieaugušie. Tajā pašā laikā pieaugoša nevienlīdzība un stagnējošais darba ražīgums joprojām rada nopietnas bažas. Turklāt lielākajā daļā valstu ir samazinājušies rīcībā esošie ienākumi pēc Covid-19 un nesenajiem vardarbīgajiem konfliktiem, un kopumā ir maz ticams, ka inflācijas izraisītā dzīves līmeņa pazemināšanās “tiks ātri kompensēta”. To pastiprina mākslīgā intelekta attīstība, kas maina darba tirgu un jau aizstāj cilvēkus darbavietās.

Kā jaunās inovācijas, piemēram, mākslīgais intelekts, var radīt vairāk darbavietu nekā tās likvidē? Un kā tās var uzlabot ar zaļo un aprites ekonomiku, lai radītu ilgtspējīgākas darbavietas?

Līdzfinansē
Eiropas Savienība

22

Ilgtspējīgas ekonomiskās izaugsmes un pienācīgas kvalitātes nodarbinātības veicināšana visiem sekmē ekonomisko stabilitāti un mazina nevienlīdzību, sekmējot iekļaujošāku ekonomiku.

Saskaņā ar Starptautiskās Darba organizācijas (SDO) datiem aptuveni 2 miljardi cilvēku visā pasaulē strādā neoficiālās darbavietās, kurās netiek nodrošināta sociālā aizsardzība, taisnīgs atalgojums vai darba drošība. Šīs nedrošās darbavietas ne tikai ierobežo individuālo potenciālu, bet arī kavē ekonomikas izaugsmi un palielina plaisu starp bagātajiem un nabadzīgajiem. Pienācīgs darbs ar taisnīgu atalgojumu, drošiem darba apstākļiem un sociālajiem pabalstiem uzlabo cilvēku dzīvi un stiprina ekonomiku kopumā. Drošas un pienācīgas darba vietas rada stabilāku un noturīgāku ekonomiku, palīdzot cilvēkiem izkļūt no nabadzības un veicinot lielāku ekonomisko iekļaušanu. Koncentrējoties uz pienācīgas kvalitātes darba nodrošināšanu visiem, mēs varam veidot taisnīgāku un pārtikušāku pasauli.

Kā resursu izmantošanas efektivitātes uzlabošana var veicināt ilgtspējīgu ekonomikas izaugsmi un kādas ir problēmas, kas saistītas ar ekonomiskās izaugsmes nodalīšanu no vides degradācijas?

Līdzfinansē
Eiropas Savienība

23

Ilgospējīgs tūrisms jeb ekotūrisms popularizē vietējo kultūru un produktus, rada jaunas darbavietas un vienlaikus palīdz saudzēt vidi.

Pasaules Tirdzniecības organizācija ilgtspējīgu tūrisma definē kā “tūrisma, kas pilnībā ņem vērā tā pašreizējo un turpmāko ekonomisko, sociālo un vides ietekmi, ņemot vērā apmeklētāju, nozares, vides un uzņēmēju kopienas vajadzības”. Pasaules ilgtspējīgā tūrisma tirgus 2022. gadā tika novērtēts 3,3 triljonu ASV dolāru apmērā, un prognozē, ka līdz 2032. gadam tas sasniegs 11,4 triljonus ASV dolāru. No 2016. līdz 2020. gadam globālais ilgtspējīgu ceļojumu skaits pieauga par 15 % gadā. 2022. gadā 55 % ceļotāju izvēlējās apmeklēt videi draudzīgus galamērķus, nevis citas alternatīvas. Ilgtspējīga tūrisma iniciatīvas nodrošina iztikas līdzekļus vairāk nekā 10 miljoniem vietējo iedzīvotāju ekotūrisma reģionos. Jaunākās paaudzes ir apzinīgākas pret vidi un meklē ilgtspējīgu ceļojumu pieredzi, tādējādi katru gadu nodrošinot ilgtspējīga tūrisma pieaugumu.

Kā tūrisma nozare var izmantot pieaugošo pieprasījumu pēc ilgtspējīgiem ceļojumiem, lai veicinātu vides saglabāšanu? Vai jums ir kādi konkrēti piemēri no jūsu ceļojumu pieredzes?

Līdzfinansē
Eiropas Savienība

24

Noturīgu infrastruktūru, iekļaujošas un ilgtspējīgas industrializācijas un inovāciju veicināšana, lai nodrošinātu vienlīdzīgu piekļuvi, sociālo attīstību un ilgtermiņa iespējas ikvienam.

Stabila infrastruktūra, inovācijas un rūpniecība ir būtiski svarīgi, lai veicinātu ekonomikas izaugsmi un attīstību, jo tie piedāvā piemērotus alternatīvus risinājumus sociālajām problēmām. Tomēr daudzām kopienām trūkst piekļuves pamata infrastruktūrai un tehnoloģiskajiem resursiem, tādējādi palielinot digitālo plaisu un kavējot sociālo un ekonomisko iekļaušanu. Infrastruktūras trūkums joprojām ir ievērojams – aptuveni 1,2 miljardiem cilvēku visā pasaulē trūkst elektrības un vēl vairāk cilvēkiem nav piekļuves internetam. Tajā pašā laikā apstrādes rūpniecības atveseļošanās no koronavīrusa pandēmijas joprojām ir nepilnīga un nevienmērīga. Globālā apstrādes rūpniecības izaugsme palēninājās no 7,4 % 2021. gadā līdz 3,3 % 2022. gadā. Tomēr vidēji augsto un augsto tehnoloģiju nozarēs bija vērojami stabili izaugsmes tempi.

Kā iekļaujoša aprites ekonomika un inovatīvas rūpniecības jēdzieni, piemēram, viedās pilsētas un industriālie parki, var veicināt efektīvāku ekosistēmu, kas rada pozitīvas pārmaiņas sociālajā līmenī?

Elastīgas infrastruktūras izveide un inovāciju veicināšana ir galvenie ekonomikas izaugsmes virzītājspēki, kas nodrošina pamatu ilgtspējīgai rūpniecības attīstībai.

Rūpniecība un infrastruktūra ir ekonomikas izaugsmes pamatā, tomēr daudzās jaunattīstības valstīs mazāk nekā 30 % mazo uzņēmumu ir pieejami kredīti, un tas apgrūtina inovāciju un darbvietu radīšanu. Saskaņā ar Apvienoto Nāciju Organizācijas datiem ieguldījumi stabilā infrastruktūrā un iekļaujošas industrializācijas veicināšana varētu palīdzēt miljoniem cilvēku izkļūt no nabadzības un radīt darbavietas. Turklāt tehnoloģiju un inovāciju attīstība var dot iespēju mazajiem uzņēmumiem konkurēt globālajos tirgos, palielinot produktivitāti un stimulējot vietējo ekonomiku. Atbalstot rūpniecību, inovācijas un infrastruktūru, mēs radām iespējas jēgpilnai nodarbinātībai, nodrošinot, ka ekonomiskā izaugsme ir izdevīga visiem.

Kādi ir šķēršļi iekļaujošai industrializācijai jaunattīstības valstīs un kā pētniecība un izstrāde var uzlabot rūpniecības tehnoloģijas un inovācijas, lai pārvarētu šos šķēršļus?

Rūpniecisko darbību ietekmi uz vidi var samazināt, efektīvi izmantojot resursus un ieviešot videi draudzīgas tehnoloģijas un rūpnieciskos procesus.

Rūpniecība un infrastruktūra ir visur – mūsu mājās, ceļos, pa kuriem pārvietojamies, elektrības un santehnikas sistēmās. Tās uzlabo mūsu dzīves kvalitāti, taču dažos gadījumos par tām jāmaksā augsta cena. Nepareizi plānota, projektēta, būvēta un uzturēta infrastruktūra var apdraudēt savvaļas dzīvniekus, savvaļas vietas un mūsu kopienas.

Saskaņā ar Pasaules Dabas fonda datiem infrastruktūra var būt tikpat vienkārša kā nepareizas vietas izvēle. Dažas teritorijas ir pārāk neaizsargātas vai ekoloģiski nozīmīgas, lai tajās varētu īstenot lielu infrastruktūras attīstību, piemēram, Amazonē. Ir svarīgi atbalstīt attīstību, kas ir labvēlīga mūsu videi: atjaunīgās enerģijas iekārtas, sanitārijas un higiēnas infrastruktūru, kā arī augstas efektivitātes un klimatnoturīgas būves, kas plānotas, ņemot vērā ekosistēmas un savvaļas dzīvnieku dzīvotnes.

Kā mēs varam nodrošināt, lai rūpniecības un infrastruktūras attīstība būtu saskaņota ar vides saglabāšanu? Pēc kādiem kritērijiem jāvadās lēmumu pieņēmējiem, lai nodrošinātu līdzsvaru starp cilvēku un vides vajadzībām?

Līdzfinansē
Eiropas Savienība

27

Atšķirību samazināšana gan valstu iekšienē, gan starp dažādām valstīm, lai pasaule kļūtu taisnīgāka, risinot un samazinot sociālekonomisko nevienlīdzību.

Pandēmijas sociālās sekas ir ne tikai palielinājušas atšķirības, bet arī saasinājušas diskrimināciju, kas nesamērīgi ietekmē sievietes un cilvēkus ar invaliditāti. 2022. gadā pasaulē bija vērojams rekordliels bēgļu skaits, sasniedzot 34,6 miljonus, kā arī gandrīz 7000 migrantu nāves gadījumu pasaulē, kas raksturo šo gadu kā īpaši nāvējošu migrantu vidū.

Lai risinātu šo plaisas padziļinošo problēmu, ir nepieciešama daudzpusīga pieeja, kas ietver taisnīgu resursu sadali, ieguldījumus izglītībā un prasmju veidošanā, sociālās aizsardzības iniciatīvas, pretdiskriminācijas pasākumus un atbalstu marginalizētām grupām. Turklāt starptautiskās sadarbības veicināšana, lai nodrošinātu godīgu tirdzniecību un ilgtspējīgas sociālās sistēmas, ir ļoti svarīga, lai mazinātu nevienlīdzību gan starp valstīm, gan to iekšienē.

Kā starptautiskās programmas, piemēram, ERASMUS+ mobilitātes programmas jauniešiem, var radīt spēcinošus apstākļus, kas veicina sociālo solidaritāti un saskaņu starp kopienām bez jebkādas atstumtības vai aizspriedumiem?

Līdzfinansē
Eiropas Savienība

28

Ekonomiskās nevienlīdzības mazināšana veicina sociālo kohēziju un ekonomisko stabilitāti, radot noturīgāku un iekļaujošāku ekonomiku, no kuras labumu gūst visi.

Pašlaik 10 % bagātāko pasaules iedzīvotāju saņem 52 % no pasaules ienākumiem, bet 50 % nabadzīgāko iedzīvotāju nopelna tikai 8,5 %. Šī krasā nevienlīdzība kaitē ne tikai tiem, kas pelna vismazāk; tā palēnina ekonomikas izaugsmi visiem. Saskaņā ar Pasaules Bankas datiem, samazinot ienākumu nevienlīdzību tikai par 1 % gadā, jaunattīstības valstīs ekonomikas izaugsmi varētu palielināt līdz 0,5 % gadā. Šo atšķirību novēršana, nodrošinot taisnīgāku algu sadali, labāku piekļuvi izglītībai un labākas iespējas visiem, var radīt noturīgāku un iekļaujošāku ekonomiku. Ja ekonomiskie ieguvumi tiek sadalīti taisnīgāk, tas rada spēcīgāku un stabilāku sabiedrību, kurā izaugsme dod labumu visiem, nevis tikai dažiem izredzētajiem.

Kā labāks finanšu tirgu regulējums un uzraudzība var mazināt ekonomisko nevienlīdzību un kādas ir galvenās problēmas, īstenojot šos finanšu noteikumus visā pasaulē?

Līdzfinansē
Eiropas Savienība

29

Vienlīdzīga piekļuve resursiem, piemēram, ūdenim, vienlīdzīgu iespēju nodrošināšana visiem un ilgtspējīga šo resursu pārvaldība var palīdzēt nelabvēlīgos apstākļos esošām kopienām uzlabot dzīves kvalitāti.

Dabas resursu daudzums nemainās, bet pasaules iedzīvotāju skaits pieaug, dzīves līmenis uzlabojas, un vides problēmas kļūst arvien aktuālākas. Tas noved pie konfliktiem par dabas resursiem. Un šajā cīņā nelabvēlīgā situācijā ir marginalizētās kopienas, pamatiedzīvotāji un jaunattīstības valstu iedzīvotāji, jo netaisnīga resursu sadale viņus ietekmē visvairāk.

80 % pasaules resursu patērē 20 % pasaules iedzīvotāju. Tas noved pie cīņām par resursiem, no kurām daudzas pāraug etniskās, nacionālās un reģionālās krīzēs. Visas šīs nabadzības un nepietiekamas attīstības sekas pasliktina cilvēka stāvokli un līdz ar to negatīvi ietekmē arī vidi, jo cilvēka galvenās rūpes ir nodrošināt pamatvajadzības, piemēram, pārtiku un apģērbu.

Kā mēs varam nodrošināt taisnīgāku resursu sadali, lai marginalizētām kopienām, pamatiedzīvotājiem un jaunattīstības valstīm nodrošinātu piekļuvi ilgtspējīgas attīstības ieguvumiem?

Līdzfinansē
Eiropas Savienība

30

Pilsētu pārveidošana par iekļaujošām telpām, kas ir veidotas tā, lai nodrošinātu drošību un elastību visiem iedzīvotājiem, vienlaikus par prioritāti izvirzot ilgtspēju, lai atbalstītu ilgtermiņa ekoloģisko un sociālo labklājību.

Vairāk nekā puse pasaules iedzīvotāju dzīvo pilsētās, un līdz 2050. gadam šis rādītājs pieaugs līdz 70 %. Pašlaik aptuveni 1,1 miljards cilvēku dzīvo graustu rajonos vai graustu rajoniem līdzīgos apstākļos, un paredzams, ka nākamajās trīs desmitgadēs šis skaits pieaugs līdz 2 miljardiem. 2022. gadā tikai aptuveni 50 % pilsētu iedzīvotāju bija viegli pieejams sabiedriskais transports. Pilsētas joprojām nomāc tādas problēmas kā pilsētu izplešanās, gaisa piesārņojums un atklāto publisko telpu trūkums. Kopš 2015. gada ir ievērojami palielinājies to valstu skaits, kas ir pieņēmušas valsts un vietējās katastrofu riska mazināšanas stratēģijas, un to skaits ir divkāršojies. Pašlaik 85 % graustu iedzīvotāju dzīvo trīs reģionos: Vidusāzijā un Dienvidāzijā (359 miljoni), Austrumāzijā un Dienvidaustrumāzijā (306 miljoni) un Subsahāras Āfrikā (230 miljoni).

Kādas ir pilsētu un lauku teritoriju priekšrocības un trūkumi?
Kurā no abiem reģioniem jūs personīgi vēlētos dzīvot un kāpēc?

Līdzfinansē
Eiropas Savienība

31

Ilgtspējīga pilsētu attīstība veicina ekonomikas izaugsmi, jo labi plānotas pilsētas samazina izmaksas un uzlabo dzīves kvalitāti, piesaistot investīcijas un inovācijas.

Tā kā vairāk nekā puse pasaules iedzīvotāju šobrīd dzīvo pilsētās, pilsētas ir galvenais ekonomikas izaugsmes faktors, taču tās saskaras arī ar tādām problēmām kā pārapdzīvotība, neatbilstoša infrastruktūra un piesārņojums. Apvienoto Nāciju Organizācija lēš, ka ieguldījumi ilgtspējīgā infrastruktūrā pilsētās līdz 2030. gadam varētu radīt līdz pat 3,7 triljoniem ASV dolāru lielu ekonomisko ieguvumu. Padarot pilsētas ilgtspējīgākas – ar labāku sabiedrisko transportu, energoefektīvām ēkām un zaļajām teritorijām –, mēs ne tikai uzlabojam dzīves kvalitāti, bet arī palielinām ekonomikas produktivitāti. Ilgtspējīgas pilsētas rada darbavietas, piesaista investīcijas un nodrošina, ka izaugsme ir gan iekļaujoša, gan noturīga, no kā labumu gūst visi, kas tajās dzīvo.

Kā valsts un reģionālās attīstības plānošana var atbalstīt ilgtspējīgu pilsētu izaugsmi un kādi ir ieguvumi, veidojot pozitīvas ekosistēmu saiknes starp pilsētu, piepilsētu un lauku teritorijām?

Līdzfinansē
Eiropas Savienība

32

Uzlabotas atkritumu apsaimniekošanas sistēmas, zaļās zonas un transporta radīto emisiju samazināšana uzlabo gaisa un ūdens kvalitāti, kas nāk par labu gan pilsētu iedzīvotājiem, gan savvaļas dzīvniekiem.

Pašlaik vairāk nekā puse pasaules iedzīvotāju dzīvo pilsētās, un paredzams, ka līdz 2050. gadam šis īpatsvars palielināsies līdz 70 %. Pilsētas ir galvenais vides pārmaiņu virzītājspēks. Pilsētu izplešanās pārveido ainavas, tādējādi ietekmējot ekosistēmas un bioloģisko daudzveidību. Pilsētas ir arī viens no galvenajiem klimata pārmaiņu veicinātājiem, jo tās rada aptuveni 75 % no pasaules siltumnīcefekta gāzu emisijām. Pilsētu teritorijās rodas arī ievērojams daudzums atkritumu, no kuriem liela daļa tiek slikti apsaimniekoti un kļūst bīstami cilvēku un ekosistēmu veselībai. Arī gaisa piesārņojums, kas izraisa 9 % nāves gadījumu visā pasaulē un daudzas veselības problēmas, ir īpaši aktuāla problēma pilsētās transporta un ražošanas modeļu dēļ.

Ja dzīvojat pilsētā, vai esat apmierināts ar atkritumu apsaimniekošanas sistēmu un gaisa kvalitāti?
Ko jūsu pilsētā varētu uzlabot, lai tā kļūtu videi draudzīgāka?

Līdzfinansē
Eiropas Savienība

33

Patēriņa un ražošanas modeļu veicināšana, ievērojot ilgtspējas principus, lai efektīvi izmantotu resursus, samazinātu ietekmi uz vidi un atbalstītu pašreizējo un nākamo paaudžu labklājību.

Ātrās modes industrija ir atbildīga par 10 % no globālajām oglekļa emisijām. Modes industrija rada 24 % insekticīdu un 11 % pesticīdu, kā arī papildu ūdens piesārņojumu, ūdens sistēmās novadot krāsvielas un ķīmikālijas. Lielākā daļa šīs informācijas tiek slēpta no patērētājiem, un lielākā daļa nezina, kā mode un vide ir saistītas. Modes industrijas ietekme jau ir jūtama uz vidi un cilvēku kopienām, kas dzīvo teritorijās, kurās ir pārstāvēta industrija un notiek ražošana. Tā ir ne tikai resursu ietilpīga nozare, bet arī nozare, kas rada daudz atkritumu. Pieaugot pasaules iedzīvotāju skaitam, palielinās arī pieprasījums pēc apģērba. Tā rezultātā materiālā pēda uz vienu iedzīvotāju valstīs ar augstiem ienākumiem ir 10 reizes lielāka nekā valstīs ar zemiem ienākumiem.

Kādas ir mūsu pašu modes stratēģijas un ieradumi un kā mēs varam nodrošināt, ka ar savu apģērbu nenodarām kaitējumu videi un virzāmies uz ilgtspējīgu dzīvesveidu?

Līdzfinansē
Eiropas Savienība

34

Efektīva resursu pārvaldība samazina ekonomiskās izmaksas un ietekmi uz vidi, veicinot ilgtspējīgu izaugsmi un ilgtermiņa ekonomisko stabilitāti.

Saskaņā ar ANO Vides programmas datiem neefektīva resursu izmantošana katru gadu pasaules ekonomikai izmaksā vairāk nekā 2,5 triljonus dolāru. Ja uzņēmumi un patērētāji ievieš ilgtspējīgāku praksi, piemēram, samazina atkritumu daudzumu, pārstrādā atkritumus un efektīvāk izmanto resursus, tie ne tikai samazina savas izmaksas, bet arī veicina plašāku ekonomikas izaugsmi. Piemēram, aprites ekonomikas principu ieviešana, kad materiāli tiek atkārtoti izmantoti un pārstrādāti, līdz 2030. gadam pasaules ekonomiku varētu papildināt par aptuveni 4,5 triljoniem dolāru.

Šāda prakse palīdz uzņēmumiem samazināt izdevumus, radīt jaunus tirgus un atbalstīt ilgtermiņa ekonomisko stabilitāti. Vienlaikus tā samazina ietekmi uz vidi, saglabājot resursus nākamajām paaudzēm.

Kā dabas resursu ilgtspējīga apsaimniekošana var samazināt nākotnes ekonomiskās izmaksas un kādi ir efektīvas resursu izmantošanas ieguvumi videi?

Līdzfinansē
Eiropas Savienība

35

Ilgtspējīgas piegādes ķēdes, atbildīga materiālu ieguve, emisiju samazināšana un ilgtspējas pārskati veicina uzņēmuma ekoloģiskās pēdas nospieduma samazināšanu.

Ilgtspējas ziņu sniegšana ir nefinanšu pārskatu veids, kas ļauj uzņēmumiem atspoguļot savu progresu mērķu sasniegšanā attiecībā uz dažādiem ilgtspējas parametriem, tostarp vides, sociālajiem un pārvaldības rādītājiem, kā arī riskiem un ietekmi, ar ko tie var saskarties pašlaik vai nākotnē. Šāda ziņu sniegšana palīdz uzņēmumiem izprast savu pozitīvo vai negatīvo ietekmi uz vidi un attiecīgi noteikt savas prioritātes. 2023. gada 5. janvārī stājās spēkā Korporatīvā ilgtspējas ziņu sniegšanas direktīva – ar to tiek modernizēti un pastiprināti noteikumi par sociālo un vides informāciju, kas uzņēmumiem ir jāsniedz, kā arī tiek noteikts plašāks uzņēmumu loks, kuriem būs jāziņo par ilgtspēju.

Kādi ir jūsu patēriņa paradumi un kā tie ietekmē vidi? Vai esat ieviesis jaunus paradumus, lai padarītu savu patēriņu atbildīgāku? Kā jūs ieteiktu veicināt izpratni par atbildīgu patēriņu?

Līdzfinansē
Eiropas Savienība

36

Steidzamu visaptverošu pasākumu īstenošana, lai risinātu klimata pārmaiņu problēmu un mazinātu to plašo ietekmi uz ekosistēmām, ekonomiku un kopienām.

No 2010. līdz 2020. gadam reģionos ar augstu neaizsargātību, kur dzīvo aptuveni 3,3–3,6 miljardi cilvēku, mirstība plūdu, sausuma un vētru dēļ bija 15 reižu augstāka nekā reģionos ar ļoti zemu neaizsargātību, un tas nopietni iedragāja valstu ekonomiku un ietekmēja cilvēku dzīvi un iztikas līdzekļus. Lai globālā sasilšana nepārsniegtu 1,5°C pieaugumu salīdzinājumā ar pirmsrūpniecības laikmeta līmeni – kritisko sliekšni, lai mazinātu klimata pārmaiņu vissmagākās sekas –, emisiju apjoms jau tagad ir jāsamazina, un līdz 2030. gadam tas jāsamazina uz pusi. Tomēr pašreizējie centieni ievērojami atpaliek no šī mērķa, kas norāda uz steidzamu nepieciešamību palielināt globālos centienus, paplašināt centienus visā tautsaimniecībā un pāriet uz klimatnoturīgu attīstību, kas ietver noteiktu stratēģiju, lai sasniegtu nulles neto emisijas.

Kādos inovatīvos un ilgtspējīgos veidos kopienas, uzņēmumi un valdības var efektīvāk sadarboties, lai paātrinātu rīcību klimata jomā un sasniegtu globālos emisiju mērķus?

Līdzfinansē
 Eiropas Savienība

37

Rīcības klimata jomā iekļaušana ekonomikas plānošanā mazina riskus un veicina ilgtspējīgu izaugsmi, nodrošinot ekonomikas noturību pret klimata pārmaiņām.

Klimata pārmaiņu ietekme uz ekonomiku ir ievērojama, jo saskaņā ar Pasaules Bankas datiem pēdējo 10 gadu laikā ekstrēmi laikapstākļi vien pasaules ekonomikai ir izmaksājuši aptuveni 2,5 triljonus ASV dolāru.

Integrējot rīcību klimata jomā ekonomikas plānošanā, valstis var mazināt šos riskus un veicināt ilgtspējīgu izaugsmi. Piemēram, ieguldījumi atjaunīgajā enerģijā līdz 2050. gadam varētu radīt 19 triljonus ASV dolāru lielu globālo ekonomisko ieguvumu, vienlaikus radot miljoniem darbavietu. Turklāt pāreja uz ekonomiku ar zemu oglekļa dioksīda emisiju līmeni var samazināt ilgtermiņa izmaksas, kas saistītas ar klimata pārmaiņu radītiem zaudējumiem un veselības problēmām. Ja ekonomika par prioritāti izvirza noturību pret klimata pārmaiņām, tā kļūst elastīgāka un labāk sagatavota nākotnes problēmu risināšanai, nodrošinot ilgtspējīgu izaugsmi un ieguvumus visiem.

Kā klimata pārmaiņu pasākumu iekļaušana valstu politikā var palīdzēt mazināt globālo sasilšanu un kādi ir izaicinājumi, mobilizējot līdzekļus rīcībai klimata jomā neaizsargātajās valstīs?

Līdzfinansē
Eiropas Savienība

38

Lai sasniegtu mērķus klimata jomā, ļoti svarīgi ir uzlabot izglītību un izpratni par klimata pārmaiņām, kā arī palielināt cilvēku un iestāžu spēju mazināt klimata pārmaiņu ietekmi.

Saskaņā ar Apvienoto Nāciju Organizācijas datiem tuvojas klimata kataklizma, un mēs neesam pietiekami gatavi tam, ko tā varētu atnest. Ir svarīgi, lai cilvēkiem būtu pieejama vides izglītība, lai viņi varētu pieņemt informētus lēmumus un popularizēt rīcību klimata jomā. Izpratne par klimata pārmaiņām un to, kā tās ietekmē vidi, var veicināt iniciatīvas un kampaņas individuālā, kopienas un politikas līmenī, kas novedīs pie inovatīviem risinājumiem un klimata mērķu sasniegšanas. Pašlaik daudz tiek darīts atjaunīgās enerģijas, aprites ekonomikas un vides saglabāšanas jomā, taču uzsvars jāliek uz cilvēku informēšanu un izpratnes veicināšanu, lai dotu viņiem iespēju rīkoties un īstenot pārmaiņas.

Vai uzskatāt, ka jums ir pietiekami daudz zināšanu un informācijas, lai pieņemtu pamatotus lēmumus un rīkotos klimata jomā? Vai jūs zināt, kur atrast informāciju par rīcību klimata jomā?

Līdzfinansē
 Eiropas Savienība

39

Okeānu, jūru un ūdens resursu saglabāšana, izmantojot ilgtspējīgu praksi un stratēģijas, lai atbalstītu nepārtrauktu attīstību.

Okeāns aizņem 3/4 no Zemes virsmas, tajā ir 97 % no Zemes ūdens, un tas veido 99 % no planētas dzīves telpas apjoma. Turklāt aptuveni 80 % no visa tūrisma notiek piekrastes teritorijās. Ar okeāniem saistītā tūrisma nozares izaugsme tiek lēsta 134 miljardu ASV dolāru apmērā gadā, un dažās valstīs šī nozare jau nodrošina vairāk nekā trešdaļu darbaspēka. Tomēr jūras piesārņojums sasniedz ārkārtīgi augstu līmeni – 2021. gadā okeānu piesārņojums bija vairāk nekā 17 miljoni tonnu, un līdz 2040. gadam šis skaitlis trīskāršosies. Šobrīd okeāna vidējais pH (skābuma mērījums) ir 8,1, kas ir par aptuveni 30 % skābāks nekā pirmsindustriālajā periodā. Okeāna paskābināšanās apdraud jūras faunas un floras izdzīvošanu, izjauc barības ķēdi un mazina okeāna sniegtos būtiskos pakalpojumus.

Kā ar globālām un vietējām iniciatīvām labāk risināt jūras piesārņojuma, pārzvejas un dzīvotņu iznīcināšanas problēmas, lai saglabātu jūras bioloģisko daudzveidību?

Līdzfinansē
Eiropas Savienība

40

Jūras ekosistēmu aizsardzība ir ļoti svarīga to kopienu ekonomiskajai labklājībai, kuras ir atkarīgas no jūras resursiem, nodrošinot ilgtspējīgus iztikas līdzekļus un pārtikas nodrošinājumu.

Saskaņā ar ANO datiem pasaules okeāna ekonomika, kas ietver zvejniecību, tūrismu un piekrastes aizsardzību, ir aptuveni 3 triljonu ASV dolāru vērtībā gadā un nodrošina iztiku vairāk nekā 3 miljardiem cilvēku. Pārzveja, piesārņojums un klimata pārmaiņas apdraud šīs ekosistēmas, apdraudot darbavietas un nodrošinātību ar pārtiku, jo īpaši piekrastes kopienās. Ilgtspējīga jūras resursu pārvaldība var palielināt zivju krājumus līdz pat 67 %, tādējādi zvejniekiem nodrošinot lielākus ienākumus un stabilāku pārtikas apgādi. Mūsu okeānu aizsardzība nav tikai vides aizsardzības nepieciešamība; tā ir būtiska un nepieciešama, lai saglabātu to kopienu ekonomiku un iztikas līdzekļus, kuras ir atkarīgas no jūras resursiem.

Kā okeāna paskābināšanās ietekmē jūras dzīvi un ekosistēmas un kāda ir ekonomiskā ietekme uz kopienām, kas atkarīgas no jūras resursiem?

Līdzfinansē
 Eiropas Savienība

41

Lai saglabātu bioloģisko daudzveidību, ir svarīgi aizsargāt un atjaunot ūdens ekosistēmas, jo tās nodrošina biotopu jūras organismiem, oglekļa dioksīda piesaisti, kā arī ir būtiskas cilvēka eksistencei.

Okeānu, jūru un ūdens resursu saglabāšana un ilgtspējīga izmantošana ir ļoti svarīga. Veselīgi okeāni un jūras ir būtiski cilvēka eksistencei un dzīvībai uz Zemes. Okeāns ir mūsu planētas dzīvības balsts un regulē globālo klimata sistēmu. Tā ir pasaulē lielākā ekosistēma, kas ir mājvieta gandrīz miljoniem zināmu sugu un kurā ir milzīgs neizmantots zinātnisko atklājumu potenciāls. Neraugoties uz okeānu saglabāšanas izšķirošo nozīmi, gadu desmitiem ilga bezatbildīga izmantošana ir novedusi pie satraucoša degradācijas līmeņa. Nekavējoties ir jāveic atbilstoši pasākumi, lai aizsargātu un atjaunotu okeānu, jo tas ir ārkārtas stāvoklī. To var panākt, īstenojot starptautisku sadarbību, lai aizsargātu jutīgos biotopus.

Kādas konkrētas darbības var veikt indivīdi, kopienas un valdības, lai veicinātu starptautisko sadarbību neaizsargātu biotopu aizsardzībā?

Līdzfinansē
Eiropas Savienība

42

Jārūpējas, lai mūsu zemes un meži būtu veselīgi un dzīvības pilni. Jārūpējas par tiem, neļaujot tiem pārvērsties par tuksnešiem, jābeidz kaitēt dažādiem dzīvniekiem un augiem un jānovērš radītie bojājumi.

Pasaule saskaras ar trīskāršu krīzi – klimata pārmaiņām, piesārņojumu un bioloģiskās daudzveidības samazināšanos. Meži aizņem 30,7 % no Zemes virsmas, tie ir svarīgas dzīvotnes miljoniem sugu un tīra gaisa un ūdens avoti; turklāt tie ir būtiski svarīgi cīņā pret klimata pārmaiņām. Tomēr katru gadu mēs zaudējam 10 miljonus hektāru mežu – apmēram Islandes platībā.

Atmežošana, pārtuksnešošanās un bioloģiskās daudzveidības samazināšanās apdraud Zemes ekosistēmas. Šo dabas resursu aizsardzība ir ļoti svarīga cilvēces izdzīvošanai un labklājībai. Ilgtspējīga zemes izmantošana, cīņa pret pārtuksnešošanos un bioloģiskās daudzveidības samazināšanās apturēšana ir būtiski faktori, lai nodrošinātu mūsu planētas veselību.

Tā kā vairāk nekā miljonam sugu draud izzušana, centieni saglabāt un atjaunot dabiskās dzīvotnes ir svarīgāki nekā jebkad agrāk.

Kā jaunieši un viņu iniciatīvas un iesaistīšanās, piemēram, brīvprātīgais darbs, var likt sabiedrībai apzināties mūsu atkarību no un savstarpējo saistību ar dabu, kā arī mūsu atbildību pret to, lai to atbalstītu, sakoptu un uzturētu?

Līdzfinansē
 Eiropas Savienība

43

Ilgtspējīga zemes apsaimniekošana veicina bioloģisko daudzveidību un uzlabo ekosistēmu pakalpojumus, kas ir būtiski ekonomiskajai attīstībai un cilvēku labklājībai.

Meži, kas aizņem aptuveni 31 % no pasaules sauszemes platības, pasaules ekonomikā sniedz vairāk nekā 100 miljardus ASV dolāru gadā, pateicoties tādām nozarēm kā kokrūpniecība, lauksaimniecība un tūrisms. Meži nodrošina arī tādus svarīgus ekosistēmu pakalpojumus kā oglekļa piesaiste, ūdens attīrīšana un augsnes stabilizācija, kas ir būtiski svarīgi lauksaimniecības uzturēšanai un dabas katastrofu ietekmes mazināšanai. Tomēr atmežošana un zemes degradācija apdraud šos ieguvumus, radot pasaules ekonomikai zaudējumus aptuveni 6,3 triljonu ASV dolāru apmērā gadā. Aizsargājot un atjaunojot zemes ekosistēmas, mēs ne tikai saglabājam bioloģisko daudzveidību, bet arī nodrošinām dabas resursus, kas veicina ekonomikas izaugsmi un nodrošina iztikas līdzekļus, jo īpaši lauku un pamatiedzīvotāju kopienām.

Kā taisnīga ieguvumu sadale no ģenētiskajiem resursiem var veicināt bioloģiskās daudzveidības saglabāšanu un kādas ir problēmas taisnīgas ieguvumu sadales mehānismu īstenošanā?

Līdzfinansē
Eiropas Savienība

44

Kalnu ekosistēmām un to bioloģiskajai daudzveidībai ir izšķiroša nozīme klimata regulēšanā, ūdens resursu nodrošināšanā, kā arī šajās ekosistēmās dzīvojošo kopienu iztikas nodrošināšanā.

Kalni apgādā ar ūdeni vairāk nekā pusi cilvēces.

Tie ir pārtikas, enerģijas un bioloģiskās daudzveidības krātuves. Kalnos dzīvojošās kopienas ir uzkrājušas pieredzi un var piedāvāt risinājumus, kā cīnīties ar klimata mainību un skarbiem vides apstākļiem. Rio+20 samitā tika atzīts, ka kalnu reģionu sniegtie ieguvumi ir būtiski ilgtspējīgai attīstībai. Kalni ir viens no pirmajiem klimata pārmaiņu indikatoriem – ledāju kušana un sniega segas zudums ietekmē ne tikai kalnus, bet arī citas teritorijas uz Zemes. Kalnu zaļā seguma indekss ir rādītājs, ko izmanto, lai novērtētu zaļās veģetācijas izmaiņas kalnu teritorijās un uzraudzītu progresu attiecībā uz kalnu mērķiem.

Kādas stratēģijas vai iniciatīvas varētu izmantot, lai apkopotu kalnu kopienu zināšanas un uzlabotu to noturību pret klimata pārmaiņām? Kāda varētu būt starptautiskās sadarbības loma?

Līdzfinansē
Eiropas Savienība

45

Miermīlīgu, iekļaujošu sabiedrību veicināšana, kas atbalsta ilgtspējīgu attīstību, nodrošina taisnīgumu ikvienam un visos līmeņos izveido efektīvas, atbildīgas un iekļaujošas iestādes.

Notiekoši un jauni vardarbīgi konflikti būtiski kavē virzību uz globālu mieru. Situācija kļūst arvien smagāka, un 2022. gadā civiliedzīvotāju nāves gadījumu skaits konfliktu dēļ pieauga par vairāk nekā 50 %, un šis pieaugums lielā mērā ir saistīts ar karu Ukrainā. Šī vardarbības eskalācija ir veicinājusi to, ka līdz 2022. gada beigām piespiedu kārtā tika pārvietoti 108,4 miljoni cilvēku, kas ir par 19 miljoniem vairāk nekā iepriekšējā gadā un ir vairāk nekā divreiz vairāk nekā pirms desmit gadiem. Turklāt 2021. gadā tika reģistrēts vislielākais tīšu slepkavību skaits pēdējo divdesmit gadu laikā, uzsverot globālo drošības un drošuma krīzi. Šos izaicinājumus pastiprina dziļi iesakņojusies strukturālā netaisnība un nevienlīdzība, kā arī cilvēktiesību problēmas.

Kā neformālā izglītība darbā ar jaunatni, izmantojot izglītošanu par mieru, izglītošanu par konfliktu transformāciju un izglītošanu par ilgtspēju, var palīdzēt veidot iekļaujošu sabiedrību?

Līdzfinansē
Eiropas Savienība

46

Stabilas un taisnīgas sabiedrības veicina ekonomikas attīstību, radot vidi, kas veicina ieguldījumus, inovācijas un ilgtspējīgu izaugsmi.

Saskaņā ar Pasaules Bankas datiem valstis ar spēcīgām iestādēm un zemu korupcijas līmeni piesaista līdz pat 50 % vairāk investīciju nekā valstis ar vāju pārvaldību. Šie ieguldījumi veicina inovācijas, darbavietu radīšanu un ilgtspējīgu izaugsmi. Stablas un taisnīgas sabiedrības ir ekonomiskās labklājības pamats. No otras puses, konflikti un nestabilitāte var izpostīt ekonomiku, jo vardarbības izmaksas pasaulē sasniedz 14,4 triljonus ASV dolāru gadā, kas atbilst 10,5 % no pasaules IKP. Ja sabiedrībā valda miers un tiesiskums, tā nodrošina drošību un uzticēšanos, kas nepieciešama, lai uzņēmumi varētu attīstīties un ekonomika augt. Tiesiskuma un spēcīgu iestāžu nodrošināšana nav tikai taisnīguma jautājums – tā ir būtiska, lai radītu apstākļus, kas ļauj uzplaukt ekonomikas attīstībai.

Kā nelikumīgas finanšu plūsmas ietekmē globālo drošību un ekonomisko attīstību un kādas stratēģijas var veicināt nozagto līdzekļu atgūšanu un atgriešanu?

Līdzfinansē
 Eiropas Savienība

47

Informācijas pieejamības nodrošināšana un pamatbrīvību aizsardzība saskaņā ar valsts un starptautiskajiem tiesību aktiem ir būtiska, lai veicinātu nozīmīgas pārmaiņas un miermīlīgu sabiedrību.

Miers ir sociālās un ekonomiskās attīstības priekšnoteikums, un bez miera rodas konflikti, vardarbība un nestabilitāte, kas savukārt negatīvi ietekmē vidi. Pašlaik pasaulē ir daudz konfliktu, kas veicina vides degradāciju, un to sekas būs redzamas vēl ilgi. Pamattiesību hartā ir noteikta prasība nodrošināt augstu vides aizsardzības līmeni. Saskaņā ar Apvienoto Nāciju Organizācijas (ANO) Augstā cilvēktiesību komisāra biroja datiem tiesības uz veselīgu vidi ietver tīru gaisu, drošu un stabilu klimatu, piekļuvi drošam dzeramajam ūdenim un sanitārajām iekārtām, veselīgu bioloģisko daudzveidību un ekosistēmas. Turklāt cilvēkiem ir tiesības piekļūt informācijai par vides stāvokli un izmantot savas brīvības, pieprasot iestādēm rīkoties.

Kā neformālā izglītība var palīdzēt aizsargāt pamatbrīvības?
Kādas ir stratēģijas informācijas pieejamības nodrošināšanai?

Līdzfinansē
Eiropas Savienība

48

Izpildes mehānismu uzlabošana un starptautiskās sadarbības atjaunošana, lai efektīvi sasniegtu izvirzītos attīstības mērķus, stiprinot globālās partnerības un resursus.

Ģeopolitiskie konflikti un nacionālistisko nostāju atdzimšana kavē globālo sadarbību, taču vienoti centieni ir ārkārtīgi svarīgi, lai jaunattīstības valstīm nodrošinātu nepieciešamo finansējumu un tehnoloģisko atbalstu ilgtspējīgas attīstības mērķu sasniegšanas paātrināšanai. Turklāt pēc COVID-19 jaunattīstības valstis saskaras ar strauji augošu ārējo parādu, ko saasina nepieredzēta inflācija, pieaugošas procentu likmes un konkurējošas valdību prioritātes ierobežotu fiskālo iespēju apstākļos, kas liecina par tūlītēju pieprasījumu pēc parādu atvieglojumiem un lielāka finansiālā atbalsta. No 2021. gada pasaules ārējais parāds strauji pieauga līdz vairāk nekā 8 triljoniem ASV dolāru, un vairāk nekā puse valstu ar zemiem ienākumiem ir nonākušas parādu krīzē, vai arī tajās pastāv augsts parādu krīzes risks. Šī finansiālā spriedze rada papildu spiedienu uz šo valstu spēju ieguldīt attīstības iniciatīvās.

Kā jaunieši var palīdzēt veidot un stiprināt partnerības, kas veicina ilgtspējīgas attīstības mērķu sasniegšanu viņu kopienās un ārpus tām, lai nodrošinātu efektīvas partnerības, kas spēj risināt sarežģītas attīstības problēmas?

Līdzfinansē
 Eiropas Savienība

49

Pasaules ekonomikas stabilitāti un attīstību veicina spēcīgas partnerības, politikas saskaņotība un saskaņoti valstu centieni, kas nodrošina kopīgu progresu un labklājību.

Globālās partnerības ir ļoti svarīgas, lai nodrošinātu ekonomisko stabilitāti un attīstību. Starptautiskā sadarbība, jo īpaši tādās jomās kā tirdzniecība, finanses un tehnoloģijas, var ievērojami veicināt pasaules ekonomikas izaugsmi. Piemēram, tirdzniecības šķēršļu samazināšana un atvērta tirgu veicināšana var palielināt globālo tirdzniecību, līdz 2025. gadam sniedzot papildu 1,1 triljona ASV dolāru ieguldījumu pasaules ekonomikā, teikts Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācijas pētījumā “Ekonomikas perspektīva 2023. gadam”. Koordinēti centieni tādās jomās kā nodokļu politika var samazināt izvairīšanos no nodokļu maksāšanas, potenciāli palielinot valstu ieņēmumus par simtiem miljardu dolāru, ko var atkārtoti ieguldīt attīstības projektos. Stiprinot šīs partnerības, mēs varam nodrošināt, ka ekonomiskā izaugsme ir iekļaujošāka un sniedz labumu visām valstīm.

Kā globālā makroekonomiskā stabilitāte var veicināt ilgtspējīgu attīstību un kādi ir ieguvumi no politikas koordinācijas un saskaņotības starp valstīm?

Līdzfinansē
Eiropas Savienība

50

Tā kā globalizācija un vides problēmas sniedzas pāri vienas valsts robežām, vides aizsardzībai ir nepieciešama starptautiska sadarbība un globālas partnerattiecības.

Klimata pārmaiņas ietekmē visu pasauli, izraisot dabas katastrofas un mainot klimatu. Lai risinātu šīs problēmas un rastu risinājumus, Apvienoto Nāciju Organizācijas Vides programma (*UNEP*) atbalsta partnerības un tīklus, lai veidotu globālu lēmumu pieņēmēju, aizstāvju un praktiķu kopienu, kas integrē ekosistēmu pārvaldības risinājumus katastrofu riska mazināšanai, pielāgošanās klimata pārmaiņām un attīstības stratēģijām. *UNEP* ir nodibinājusi Vides un katastrofu riska mazināšanas partnerību, kurā ietilpst 23 organizācijas, kas veicina ekosistēmu pārvaldību kā galveno stratēģiju, kas ļauj neaizsargātām kopienām un valstīm samazināt katastrofu risku un veidot noturību pret katastrofām un klimata pārmaiņām.

Kā cilvēki un kopienas var sadarboties, lai rastu risinājumus vides problēmām? Kāda, jūsuprāt, ir jauniešu loma šādas starptautiskās sadarbības veicināšanā vides aizsardzības jomā?

Līdzfinansē
Eiropas Savienība

51

IAM kāršu komplekts

Ilgtspējīgas attīstības mērķu (IAM) kāršu komplekts ir inovatīvs izglītojošs materiāls, kas rosina diskusijas par ilgtspēju, veicina kritisko domāšanu, stimulē jēgpilnas sarunas un galu galā veicina uzvedības izmaiņas, lai jaunieši pievērstos ilgtspējīgākam dzīvesveidam un piekoptu videi draudzīgu un ilgtspējīgu dzīvesveidu.

Komplektā ir 51 kārts, kas veltīta visu 17 ilgtspējīgas attīstības mērķu trīs dimensiju – sabiedrības, ekonomiskās un ekoloģiskās – izpētei. Šis kārtis palīdz jauniešiem iesaistīties pārdomātās diskusijās un radīt idejas pozitīvām pārmaiņām. Jums būs iespēja uzzināt par dažādiem ilgtspējīgas attīstības aspektiem, aplūkot dažādas perspektīvas un dalīties ar savām idejām. Mērķis ir mācīties, kritiski domāt un kopīgi strādāt, lai radītu risinājumus, kas atbalsta ilgtspējīgāku un taisnīgāku pasauli ikvienam. Strādājot komandā un vairojot izpratni, mēs varam iedvesmot un piedāvāt radošas pieejas reālu problēmu risināšanai.

Komplekta saturs

Ilgтspējīgas attīstības mērķu kāршu komplekts ir inovatīvs izglītojošs materiāls, kas veidots no 51 kārtis un kurā galvenā uzmanība tiek pievērsta ilgtspējīgas attīstības mērķu ekonomiskajai, sabiedrības un ekoloģiskajai dimensijai. Ilgtspējīgas attīstības mērķu kārtis ir izstrādātas, lai izprastu un risinātu reālās pasaules problēmas.

Ir arī trīs veidu papildu kārtis:

- 1) **Resursu kārtis** – tās sniedz pamatinformāciju, lai palīdzētu jums uzzināt vairāk par ilgtspējīgas attīstības mērķiem;
- 2) **Aktivitāšu kārtis** – tās piedāvā dažādas metodes un paņēmienu, ko var izmantot kopā ar IAM kārtīm, lai uzlabotu mācību pieredzi;
- 3) **Pārskata kārtis** – kā, piemēram, šī, paskaidro, kā izmantot kāршu komplektu.

Sāciet ar IAM kāршu izpēti un izmantojiet papildu kārtis, lai uzlabotu savu izpratni un veicinātu diskusijas. Vispārējais mērķis ir veidot spēcīgu zināšanu pamatu un strādāt, lai radītu praktiskus risinājumus, kas reāli var kaut ko mainīt.

IAM kāršu izkārtojums

Komplekts satur 51 kārti, kas veltīta 17 ilgtspējīgas attīstības mērķu trim dimensijām. Katrai no šīm kārtīm ir vienāds izkārtojums.

- Augšējā kreisajā stūrī ir norāde uz kārts dimensiju – sabiedrības, ekonomisko un ekoloģisko.
- Blakus dimensijai ir norādīts konkrētā ilgtspējīgas attīstības mērķa numurs, nosaukums un ikona.
- Katram no 17 mērķiem ir noteikta krāsa, un kārts par konkrēto mērķi ir tādā pašā krāsā, kādu izmanto ANO.
- Augšējā labajā stūrī ir lodziņš ar apgalvojumu.
- Kārts vidusdaļa ir veltīta dažiem faktiem un statistikai, lai labāk izprastu mērķi.
- Zem vidusdaļas ir lodziņš ar vienu vai vairākiem jautājumiem, lai uzsāktu diskusiju.
- Kreisajā apakšējā stūrī ir Līdzfinansē Eiropas Savienība logo.
- Blakus tam ir kārts numurs.
- Apakšējā labajā stūrī ir QR kods, kurā var atrast plašāku informāciju par konkrēto ilgtspējīgas attīstības mērķi.
- Un blakus ir projekta logo.

Papildu kāršu izkārtojums

Komplektā ir arī 19 papildu kārtis: 5 pārskata kārtis, 7 resursu kārtis un 9 aktivitāšu kārtis.

Šīm kārtīm ir līdzīgs izkārtojums:

- Augšējā kreisajā stūrī ir norāde uz kārts veidu: pārskata, resursu un aktivitāšu.
- Augšējā labajā stūrī ir lodziņš ar attiecīgās kārts nosaukumu.
- Kārts vidusdaļā ir sniegta noderīga informācija – papildu informācija, paskaidrojumi, norādījumi.
- Kreisajā apakšējā stūrī ir Līdzfinansē Eiropas Savienība logo.
- Blakus tam ir kārts numurs.
- Resursu kārtīs blakus lapas numuram ir QR kods, kas norāda uz tīmekļa vietni, kurā var iegūt plašāku informāciju par konkrēto tematu. Šī daļa sniedz iespēju padziļināt izpratni.
- Apakšējā labajā stūrī ir projekta logo.

Aktivitāšu kārtis

Lai rastu labus risinājumus IAM kārtīs uzdotajiem jautājumiem, ir nepieciešams radošums, pacietība un komandas darbs. Ir jādodomā par to, cik reālistiskas ir idejas un kā tās var īstenot reālajā dzīvē. Mērķis ir nākt klajā ar radošiem un īstenojamiem risinājumiem, kas reāli mainītu situāciju jūsu kopienā vai pasaulē.

Aktivitāšu kārtīs ir iekļautas vairākas metodes un paņēmieni, piemēram, Pasaules kafejnīca, Domu kartēšana, Izaicinājumu kartēšana, SVID analīze, ko var izmantot konkrētu mērķu sasniegšanai – vai nu lai veicinātu dalībnieku individuālo darbu, vai arī lai palīdzētu veidot prātavētras un strādāt kopā. Katra metode vai tehnika ir veidota tā, lai rosinātu dažāda veida idejas un palīdzētu paskatīties uz vienu un to pašu jautājumu vai problēmu no dažādiem skatupunktiem.

Šajās aktivitāšu kārtīs ir sniegts neliels metodes vai tehnikas skaidrojums un pēc tam ir sniegtas instrukcijas konkrētās aktivitātes īstenošanai. Šī sadaļa piedāvā vērtīgu informāciju jaunatnes darbiniekam par dalībnieku skaitu, to sadalījumu un nepieciešamajiem materiāliem.

Kas ir IAM?

Ilgospējīgas attīstības mērķi (IAM), pazīstami arī kā Globālie mērķi, ir 17 globāli mērķi, ko noteikusi Apvienoto Nāciju Organizācija (193 valstis), lai risinātu pasaules neatliekamās problēmas, tostarp nabadzību, badu, veselības aprūpi, izglītības pieejamību, dzimumu līdztiesību, tīru ūdeni, pieejamu enerģiju, rīcību klimata jomā un citas.

2015. gadā pieņemtajos IAM ir izvirzīts mērķis tos sasniegt līdz 2030. gadam, aicinot valdības, uzņēmumus un privātpersonas sadarboties. IAM ir izstrādāti tā, lai neviens netiktu atstāts novārtā, un to mērķis ir radīt nākotni, kas ir taisnīga, ilgtspējīga un pārticīga visiem.

17 IAM ir integrēti – tajos atzīts, ka rīcība vienā jomā ietekmēs rezultātus citās jomās un ka attīstībai ir jālīdzsvaro sociālie, ekonomiskie un vides ilgtspējas aspekti.

Katram mērķim ir noteikti konkrēti uzdevumi un rādītāji progresa novērtēšanai. Visiem 17 IAM kopā ir 169 uzdevumi. Turklāt katram mērķim ir paredzēti īpaši pasākumi, piemēram, forumi, konferences, ekspertu grupu sanāksmes un citi, lai novērtētu progresu un veiktu padziļinātu mērķu pārskatu.

Līdzfinansē
Eiropas Savienība

R-1

17 ilgtspējīgas attīstības mērķi (1)

1 NOVĒRSTA NABADZĪBA

Novērsta nabadzība – Visur izskaust nabadzību visās tās izpausmēs

2 NOVĒRSTS BADS UN ILGTSPĒJĪGA LAUKSAIMNIECĪBA

Novērsts bads – Izskaust badu, panākt pārtikas nodrošinājumu un uzlabotu uzturu, veicināt ilgtspējīgu lauksaimniecību

3 LABA VESELĪBA UN LABKLĀJĪBA

Labā veselība un labklājība – Nodrošināt veselīgu dzīvi un sekmēt labklājību jebkura vecuma cilvēkiem

4 KVALITATĪVA IZGLĪTĪBA

Kvalitatīva izglītība – Nodrošināt iekļaujošu un kvalitatīvu izglītību un veicināt mūžizglītības iespējas

5 DZIMUMU LĪDZTIESĪBA

Dzimumu līdztiesība – Panākt dzimumu līdztiesību un nodrošināt pilnvērtīgas iespējas visām sievietēm un meitenēm

6 TĪRS ŪDENS UN SANITĀRIJA

Tīrs ūdens un sanitārija – Nodrošināt ūdens un sanitārijas pieejamību visiem un ilgtspējīgu pārvaldību

7 PIEEJAMA UN ATJAUNOJAMA ENERĢIJA

Pieejama un atjaunojama enerģija – Nodrošināt visiem piekļuvi uzticamai, ilgtspējīgai un mūsdienīgai enerģijai par pieejamu cenu

8 CIENĪGS DARBS UN EKONOMISKĀ IZAUGSME

Cienīgs darbs un ekonomiskā izaugsme – Veicināt noturīgu, iekļaujošu un ilgtspējīgu ekonomikas izaugsmi, pilnīgu nodarbinātību

9 RAŽOŠANA, INOVĀCIJAS UN INFRASTRUKTŪRA

Ražošana, inovācijas un infrastruktūra – Veidot noturīgu infrastruktūru, veicināt iekļaujošu un ilgtspējīgu industrializāciju un sekmēt inovācijas

Līdzfinansē
 Eiropas Savienība

R-2

17 ilgtspējīgas attīstības mērķi (2)

10 MAZINĀTA NEVIENLĪDZĪBA

Mazināta nevienlīdzība – Samazināt nevienlīdzību starp valstīm un valstu iekšienē

11 ILGTSPĒJĪGAS PILSĒTAS UN KOPENAS

Ilgtspējīgas pilsētas un kopienas – Padarīt pilsētas un apdzīvotas vietas iekļaujošas, drošas, pielāgoties spējīgas un ilgtspējīgas

12 ATBILDĪGS PATĒRIŅŠ UN RAŽOŠANA

Atbildīgs patēriņš un ražošana – Nodrošināt ilgtspējīgus patēriņa paradumus un ražošanas modeļus

13 RĪCĪBA KLIMATA JOMĀ

Rīcība klimata jomā – Veikt steidzamus pasākumus, lai cīnītos pret klimata pārmaiņām un to ietekmi

14 DZĪVĪBA ŪDENĒ

Dzīvība ūdenī – Saglabāt un ilgtspējīgi izmantot okeānus, jūras un to resursus, lai nodrošinātu ilgtspējīgu attīstību

15 DZĪVĪBA UZ ZEMES

Dzīvība uz zemes – Aizsargāt, atjaunot un veicināt sauszemes ekosistēmu ilgtspējīgu izmantošanu, novērst zemes degradāciju

16 MIERS, TAISNĪGUMS, LABA PĀRVALDĪBA

Miers, taisnīgums, laba pārvaldība – Veicināt miermīlīgu un iekļaujošu sabiedrību ilgtspējīgai attīstībai

17 SADARBĪBA

Sadarbība – Stiprināt globālās partnerības īstenošanas līdzekļus un atjaunot globālo partnerību ilgtspējīgai attīstībai

Līdzfinansē
 Eiropas Savienība

R-3

IAM vēsture

Ilgtspējīgas attīstības mērķi tika izstrādāti, pamatojoties uz 8 Tūkstošgades attīstības mērķiem (TAM), kas tika izveidoti 2000. gadā. 8 TAM bija šādi: 1) izskaust galēju nabadzību un badu; 2) panākt vispārēju pamatizglītības apgūšanu; 3) veicināt dzimumu līdztiesību un dot sievietēm lielākas iespējas; 4) mazināt bērnu mirstību; 5) uzlabot mātes veselību; 6) ierobežot HIV/AIDS, malārijas un citu slimību izplatību; 7) nodrošināt vides ilgtspēju; un 8) izveidot globālu partnerību attīstībai.

TAM palīdzēja panākt ievērojamu progresu, palīdzot miljoniem cilvēku izkļūt no nabadzības un uzlabojot izglītības un veselības aprūpes pieejamību. Tomēr TAM bija arī trūkumi – tie galvenokārt bija vērsti uz jaunattīstības valstīm, un tajos netika visaptveroši risināta vides ilgtspējas problēma. 2015. gadā Apvienoto Nāciju Organizācija sāka īstenot IAM, pamatojoties uz TAM panākumiem, vienlaikus paplašinot to darbības jomu, lai pievērstos vides ilgtspējai, nevienlīdzībai un visaptverošākai attīstībai. IAM ir globāls aicinājums rīkoties, mudinot visas valstis sadarboties, lai panāktu labāku un ilgtspējīgāku nākotni.

Līdzfinansē
Eiropas Savienība

R-4

Panākumi IAM sasniegšanā

Kopš to pieņemšanas 2015. gadā pasaule ir guvusi ievērojamus panākumus IAM sasniegšanā, panākot uzlabojumus tādās jomās kā nabadzības mazināšana, izglītības pieejamības uzlabošana un labāki veselības aprūpes rezultāti. Piemēram, ir samazinājies galējā nabadzībā dzīvojošo cilvēku īpatsvars, un miljoniem cilvēku ir uzlabojusies piekļuve tīram ūdenim.

Tomēr joprojām pastāv problēmas, jo īpaši cīņā pret klimata pārmaiņām, dzimumu līdztiesības nodrošināšanā un nevienlīdzības mazināšanā. COVID-19 pandēmija ir palēninājusi progresu daudzās jomās, uzsverot vajadzību pēc noturības un lielākiem ieguldījumiem ilgtspējīgā attīstībā.

Katru gadu Apvienoto Nāciju Organizācija publicē ziņojumu par ilgtspējīgas attīstības mērķiem, kurā sniegts IAM novērtējums, pamatojoties uz jaunākajiem datiem un aplēsēm. Ziņojumos parasti tiek aplūkoti aktuālie notikumi pasaulē un to ietekme uz IAM, kā arī norādītas jomas, kurās steidzami jāveic pasākumi, lai līdz 2030. gadam nodrošinātu nozīmīgu progresu cilvēkiem un planētai.

Līdzfinansē
Eiropas Savienība

R-5

IAM nozīme pasaulē

IAM ir ļoti svarīgi, lai nodrošinātu ilgtspējīgu nākotni ikvienam, risinot tādas globālas problēmas kā nabadzība, nevienlīdzība un vides degradācija. Mērķi uzsver savstarpējo saistību – progress viena mērķa sasniegšanā bieži veicina progresu citu mērķu sasniegšanā. Piemēram, izglītības uzlabošana (4. mērķis) var veicināt labākas ekonomiskās iespējas (8. mērķis), kas palīdz samazināt nabadzību (1. mērķis). Lai sasniegtu IAM, valdībām, privātajam sektoram un pilsoniskajai sabiedrībai ir jāsadarbojas, lai radītu iekļaujošu, taisnīgu un ilgtspējīgu pasauli. IAM sniedz globālas rīcības plānu, kas mudina indivīdus, organizācijas un valdības strādāt, lai sasniegtu kopīgus mērķus labākai nākotnei.

Ir svarīgi zināt, kāds ir sasniedzamais mērķis, tomēr ne mazāk svarīgi ir priecāties par līdz šim sasniegto. Piemēram, lai gan 5. mērķa sasniegšanā vēl daudz darāmā, ir svarīgi svinēt panākumus – 10 valstīs pirmo reizi par valsts vadītāju tika ievēlēta sieviete, ir sasniegumi seksuālās un reproduktīvās veselības un tiesību jomā, piemēram, bērnu laulību aizliegums, abortu dekriminalizācija.

Līdzfinansē
Eiropas Savienība

R-6

IAM Rīcības platforma

IAM rīcības platforma ir globāls reģistrs, kurā apkopota brīvprātīgo darbība, saistības, daudzu ieinteresēto personu partnerības un citas iniciatīvas, ko valdības, ANO sistēma un dažādas ieinteresētās personas īsteno, lai atbalstītu ANO ilgtspējīgas attīstības mērķu (IAM) paātrinātu īstenošanu.

Valdības un citas iesaistītās puses tiek aicinātas platformā reģistrēt savu politiku, iniciatīvas vai saistības, kas paātrina viena vai vairāku IAM īstenošanu, aizpildot veidlapu, kurā tiek sniegta detalizēta informācija par katru politiku/iniciatīvu, tostarp informācija par īstenošanu, saņēmējiem, budžetu un resursiem, laika grafiku un novērtējumu.

Šī ir ļoti noderīga platforma, jo jūs varat ne tikai reģistrēt savu iniciatīvu, bet arī pārlūkot iniciatīvas pa mērķiem. Piemēram, jūs vēlaties darīt vairāk attiecībā uz atbildīgu patēriņu (12. mērķis), un šim mērķim ir vairāk nekā 1000 ierakstu – izglītības iniciatīvas, atbildīgi uzņēmēji, eko modes nedēļa un citi pasākumi, kuros jūs varat piedalīties vai iegūt informāciju un motivāciju rīkoties.

Līdzfinansē
Eiropas Savienība

R-7

Pasaules kafejnīca

Pasaules kafejnīcas (*World Café*) metodi var izmantot, lai organizētu lielas grupas dialogu. Šo aktivitāti var pielāgot dažādām vajadzībām, taču tās pamatā ir šādi 5 komponenti.

1. **Iekārtojums:** Izveidojiet vidi, kas atgādina kafejnīcu, piemēram, apaļš galds ar galdautu, uz tā puķes, papīra bloks un krāsainas pildspalvas. Pie katra galda jābūt 4 krēsliem (ne vairāk kā 5).
2. **Ievads:** Sagaidiet dalībniekus un izskaidrojiet Pasaules kafejnīcas koncepciju, kā arī dalieties ar (vai arī kopīgi izveidojiet) kafejnīcas etiķeti (cieņa, viedokļa paušana, citu uzklausišana, iesaistīšanās sarunās un citi noteikumi, kurus uzskatāt par nepieciešamiem jūsu grupai). Paskaidrojiet, ka šīs aktivitātes laikā dalībnieki izmantos Ilgtspējīgas attīstības mērķu kāršu komplektu, kas ir 51 jautājuma kopums par katra Ilgtspējīgas attīstības mērķa trim dimensijām. Katrā kārtī ir apgalvojums, paskaidrojums ar dažiem faktiem un statistiku, kā arī jautājums grupas diskusijas veicināšanai.
3. **Diskusija mazās grupās:** Sadaliet dalībniekus grupās pa 4 (ne vairāk kā 5) cilvēkiem un sasēdiniet tos ap galdiem. Informējiet viņus, ka viņi saņems pa vienai kārtī pie katra galda un ka diskusijām būs atvēlētas 20 minūtes. Kad laiks ir beidzies, katrs dalībnieks nomaina galdū. (Ja vadītājs uzskata par nepieciešamu, viens dalībnieks var palikt pie galda kā "galda saimnieks" nākamajai kārtai). Paskaidrojiet, ka būs trīs (vai pēc vajadzības vairāk) kārtas.
4. **Jautājumi:** Katrā kārtā izvēlieties IAM kārtis un novietojiet pa vienai uz katra galda. Izvēlieties IAM un dimensiju atbilstoši vēlamajam tematam un mērķiem, ko vēlaties sasniegt. Jūs varat izmantot vienu un to pašu kārti vairākās kārtās vai arī varat izvēlēties kārtis tā, lai tās viena otru papildinātu un virzītu diskusijas vēlamajā virzienā.
5. **Refleksija:** Pēc diskusijām mazās grupās (vai starp kārtām, ja nepieciešams) lūdziet dalībniekus uz papīra pierakstīt savas atziņas, secinājumus, kas gūti diskusiju laikā. Noslēgumā lūdziet dalībniekus dalīties savos secinājumos ar visiem dalībniekiem.

Lomu spēles

Vienam un tam pašam jautājumam var būt atšķirīga atbilde atkarībā no tā, kurš uz šo jautājumu atbild. IAM kāršu komplektā ir 51 jautājums, ko var izmantot, lai ierosinātu diskusijas un labāk izprastu dažādas perspektīvas.

Lai organizētu šo aktivitāti:

- Nosakiet 5 lomas – jaunieši, politikas veidotāji, valdība, vides organizācija, uzņēmuma īpašnieks. (Varat noteikt arī citas lomas atkarībā no mērķa grupas un aktivitātes mērķa.)
- Izdrukāriet lomas un īsu aprakstu katrai no tām.
- Izvēlieties IAM kārtis, kuras vēlaties izmantot – viena un tā pati kārts katrai grupai vai dažādas kārtis.

Aktivitāte

1. Sadaliet dalībniekus grupās pa pieciem cilvēkiem un nosēdiniet viņus ap galdu.
2. Piešķiriet dalībniekiem lomas – jūs varat vai nu piešķirt viņiem lomas, vai ļaut viņiem pašiem izvēlēties.
3. Paskaidrojiet, ka uz galda ir viena kārts ar apgalvojumu, dažiem faktiem par to un jautājumu. Dalībniekiem būs jāizlasa visa kārts un jāatbild uz jautājumu, pamatojoties uz viņiem piešķirto lomu.
4. Katrai lomai būs viena minūte laika, lai atbildētu uz jautājumu.
5. Kad visi ir snieguši atbildi, katrs nomaina lomu un atbild uz to pašu jautājumu, līdz visi ir iejutušies katrā lomā.
6. Noslēgumā lūdziet dalībniekiem pārdomāt savas diskusijas un dalīties ar savām domām vai secinājumiem, piemēram, vai bija dažas lietas, par kurām bija viegli vienoties, vai bija gadījumi, kad atbildes bija pilnīgi atšķirīgas, pat vienas lomas ietvaros, utt.

Kopīgā prātavētra

Kopīgā prātavētra ir veids, kā indivīdiem no dažādām vidēm sanākt kopā, lai radītu jaunas idejas un potenciālus risinājumus konkrētai problēmai. Jo vairāk ideju grupa ierosina, jo lielākas ir izredzes rast piemērotu risinājumu. Prātavētra ir lielisks rīks, kas ļauj apiet acīmredzamos risinājumus un nonākt pie inovatīvām idejām. Šis vingrinājums paver dalībniekiem jaunas idejas, veicina iztēli un radošumu un galu galā palīdz sasniegt labākus rezultātus. Šī metode palīdz ikvienam justies iekļautam, un idejas var augt draudzīgā un atklātā telpā. Tas ir lielisks veids, kā rast radošus un pārdomātus risinājumus.

Aktivitāte

1. Atkarībā no dalībnieku skaita sadaliet tos grupās vismaz pa diviem cilvēkiem.
2. Izniedziet grupām vienu un to pašu IAM kārti un dodiet viņiem desmit līdz piecpadsmit minūtes, lai izlasītu kārtī sniegto informāciju un savā starpā apspriestu iespējamo atbildi uz kārtī uzdoto jautājumu.
3. Palūdziet viņiem pierakstīt savu atbildi uz piezīmju lapiņas vai dalīties ar to, izmantojot tiešsaistes rīku, piemēram, *Google Jamboard*, *Pinup*, *Miro* vai kādu citu jums zināmu rīku.
4. Kad katra grupa ir sagatavojusi atbildi, aiciniet dalībniekus sakārtot idejas, atrast kopīgas tēmas un balstīties uz citu piedāvātajiem risinājumiem, tādējādi atrodot labāko iespējamo risinājumu. Ja atbildes tika sniegtas uz piezīmju lapiņām, palūdziet dalībniekiem doties pie sienas un visiem kopā sakārtot idejas. Ja atbilžu sniegšanai tika izmantots kāds digitālais rīks, izmantojiet projektoru, lai demonstrētu atbildes, un palūdziet dalībniekiem sniegt savus priekšlikumus mutiski.
5. Atkārtojiet šo darbību ar tik ilgtspējīgas attīstības mērķiem, cik nepieciešams.

Skenēšana un dalīšanās

Katrā IAM kārtī ir QR kods. Dalībnieki to var skenēt un iegūt plašāku informāciju par konkrēto ilgtspējīgas attīstības mērķi – papildu faktus, statistiku, datus, rakstus par attiecīgo mērķi.

Skenēšana un dalīšanās ir noderīga aktivitāte, lai ienestu jaunas idejas un dažādus skatupunktus, kas savukārt palīdz visiem labāk izprast tēmu. Tas arī veicina padziļinātas diskusijas un pārdomātākus risinājumus.

Aktivitāte

1. Dodiet katram dalībniekam kārti par vienu ilgtspējīgas attīstības mērķi (tas var būt viens un tas pats IAM, lai padziļinātu izpratni par to pašu IAM, vai dažādi IAM, lai iegūtu vairāk informācijas). Palūdziet viņiem noskenēt QR kodu un izlasīt sniegto informāciju. Mudiniet viņus veikt papildu izpēti par konkrēto IAM. Dodiet viņiem 30 minūtes šim uzdevumam.
2. Kad dalībnieki ir pabeiguši savu izpēti un apkopojuši savus secinājumus, palūdziet viņiem dalīties savos secinājumos ar citiem. To var darīt vairākos veidos: prezentējot savus secinājumus mutiski, veidojot plakātu, veidojot izglītojošu video par šo tēmu. Izvēlētais veids ir atkarīgs no laika un resursu pieejamības.
3. Mudiniet pārējos dalībniekus sniegt atsauksmes, jautājumus un komentārus, lai rosinātu diskusiju un domu apmaiņu par tiem pašiem vai dažādiem ilgtspējīgas attīstības mērķiem. Šai aktivitātes daļai varat izmantot aktivitāšu kārti “Vienaudžu atgriezeniskās saites aplī” aprakstīto aktivitāti, lai mudinātu vienaudžus sniegt strukturētu atgriezenisko saiti un palīdzētu pilnveidot idejas, ko dalībnieki ierosinājuši savās grupās.
4. Noslēdziet sesiju, veicot refleksijas aktivitāti – pajautājiēt dalībniekiem, kas bija interesantākais vai pārsteidzošākais, ko viņi uzzināja šīs sesijas laikā, un vai tas ietekmēs viņu rīcību ikdienā.

Izaicinājumu kartēšana

Izaicinājumu kartēšana palīdz sadalīt lielas ar IAM saistītas problēmas mazākos, vieglākos izaicinājumos. Šī pieeja liek lielām problēmām šķist mazāk nospiedošām un palīdz ikvienam saprast, ar ko sākt un kā panākt progresu. Šī metode arī palīdz veidot kopīgu izpratni par izaicinājumiem un visu, kas ar to saistīts, visiem šķēršļiem, kā arī visaptverošo mērķi, kāpēc problēmas ir jārisina. Kad dalībniekiem ir kopīga izpratne, ir vieglāk atrast labākos risinājumus.

Aktivitāte

1. Vispirms dalībnieki domā katrs pats par sevi, tad mazās grupās un visbeidzot – visa grupa.
2. Izdaliet dalībniekiem IAM kārtis. Palūdziet viņiem izlasīt visu kārti un jautājumus tās beigās. Lūdziet viņiem atbildēt uz šiem jautājumiem, paturot prātā kārtī sniegto informāciju: Kāpēc šis temats ir svarīgs? Kāpēc mums ir jāatrisina šī problēma? Izskaidrojiet mērķi un palūdziet viņiem uzrakstīt savas atbildes uz līmlapiņās.
3. Tad palūdziet dalībniekiem atbildēt uz šādiem jautājumiem: Kas mums traucē to atrisināt? Lūdziet viņiem uzrakstīt šķēršļu sarakstu un izvēlēties vissvarīgākos no tiem un uzrakstīt tos uz līmlapiņās.
4. Balstoties uz iepriekšējiem posmiem, lūdziet dalībniekus izdomāt daudzus jautājumus, kas sākas ar “Kā mēs varētu...”. Kādi ir tie jautājumi, kuri mums būtu jāuzdod, lai izpildītu savu mērķi un risinātu visas problēmas? Lūdziet dalībniekus uzrakstīt šos jautājumus uz līmlapiņām.
5. Kad dalībnieki ir uzrakstījuši visas atbildes uz līmlapiņām, palūdziet katram no viņiem skaļi nolasīt savas atbildes uz pirmo jautājumu un pielieciet līmlapiņu pie sienas. Kad visi dalībnieki ir atbildējuši, atrodi kopīgu mērķi.
6. Atkārtojiet šo procesu nākamajiem jautājumiem.
7. Beigās jums vajadzētu būt skaidram mērķim, svarīgākajiem izaicinājumiem un iespējamām darbībām to risināšanai.

SVID analīze

SVID analīze ir metode, ko izmanto, lai noteiktu uzņēmuma stiprās un vājās puses, iespējas un draudus. Lai gan to galvenokārt izmanto uzņēmējdarbībā un konkrētos projektos, šī metode ir īpaši noderīga, runājot par ilgtspējīgas attīstības mērķiem un to sasniegšanu. Šī tehnika palīdz dalībniekiem paraudzīties uz ilgtspējīgas attīstības mērķiem no visām pusēm un precīzi noteikt stiprās un vājās puses, iespējas un draudus, kas savukārt palīdzēs izstrādāt efektīvākus un stratēģiskākus risinājumus. Darbs pāros un grupās nodrošinās viedokļu un ideju apmaiņu, sadarbību un diskusijas, lai noteiktu svarīgākos punktus, kas jāiekļauj katrā veidnes sadaļā.

Aktivitāte

1. Sadaliet dalībniekus grupās pa diviem līdz trim cilvēkiem.
2. Lūdziet dalībniekus uzskaitīt savas pašreizējās pieejas kādam ilgtspējīgas attīstības mērķim stiprās un vājās puses, kā arī iespējas un draudus, kas varētu ietekmēt viņu centienus. Pēc tam lūdziet viņus aizpildīt veidni.
3. Kad veidnes ir aizpildītas, apvienojiet divas grupas kopā (kopā četri līdz seši cilvēki) un lūdziet salīdzināt savas SVID analīzes, pārrunāt līdzības un atšķirības un izveidot jaunu SVID analīzes veidni, kurā apvienotas abu grupu idejas.
4. Ja iespējams atbilstoši grupu skaitam, atkārtojiet procesu, apvienojot vēl divas grupas (ne vairāk kā 8 cilvēki vienā grupā).
5. Katra grupa prezentē savu SVID analīzi pārējiem grupas dalībniekiem.
6. Lūdziet dalībniekus izdarīt secinājumus par līdzībām un atšķirībām. Palūdziet viņiem dalīties ar to, cik viegli vai grūti bija vienoties ar citām grupām par to, kas būtu jāiekļauj SVID analīzē.

Piezīme: iepriekš sagatavojiet SVID A4 veidnes.

Domu kartēšana

Domu karte vizualizē idejas un jēdzienus, nodrošinot sistemātisku veidu, kā fiksēt un organizēt domas. Tā palīdz dalībniekiem izprast jēdzienus, sadalot tos pa daļām. Tā palīdz komandām ģenerēt idejas un labāk izprast un organizēt esošo informāciju. Šī metode ir arī radošs veids, kā apvienot dažādas idejas un atrast ceļu uz risinājumiem.

Aktivitāte

1. Sadaliet dalībniekus grupās pa diviem līdz trim cilvēkiem.
2. Katrai grupai iedodiet vienu un to pašu kārti un dodiet viņiem laiku, lai izlasītu kārti un pārrunātu tās saturu savā starpā.
3. Katrai grupai iedodiet liela izmēra baltu lapu un palūdziet viņiem centrā uzrakstīt galveno IAM izaicinājumu. Pēc tam viņiem jāuzzīmē atzari, kas attēlo dažādas idejas, apakšizaicinājumus vai iespējamus risinājumus.
4. Kad grupas ir pabeigušas savas domu kartes, palūdziet grupām prezentēt savas domu kartes pārējiem grupas dalībniekiem. Mudiniet pārējos dalībniekus uzdot jautājumus un sniegt atsauksmes.
5. Aktivitātes noslēgumā kopīgi noskaidrojiet, kādas bija domu karšu līdzības un atšķirības, un mēģiniet nonākt pie vienota secinājuma, kāds varētu būt IAM kārtī dotā jautājuma risinājums. Šim solim varat izmantot aktivitāti “Vienaudžu atgriezeniskās saites aplī”.
6. Lai pārdomātu domu karšu veidošanas procesu, lūdziet dalībniekus dalīties pārdomās par ideju ģenerēšanas procesu grupās un par to, cik viegli vai grūti bija panākt vienošanos par to, ko iekļaut domu kartē.

Šī metode palīdz ikvienam vizuāli sakārtot domas, saskatīt saiknes starp idejām un izpētīt dažādus veidus, kā atrisināt izaicinājumus. Tā veicina radošumu un palīdz dalībniekiem saskatīt kopainu.

Nākotnes iztēlošanās

Šī tehnika palīdz dalībniekiem domāt tālāk par šodienas problēmām un koncentrēties uz pozitīvajām pārmaiņām, ko var radīt viņu rīcība. Veiksmīga iznākuma iztēlošanās iedvesmo dalībniekus ieviest savā ikdienā praktiskus pasākumus, lai šo redzējumu īstenotu. Daļu par nākotnes redzējumu var īstenot radošā veidā, aicinot dalībniekus veidot audioierakstus, video vai citas interaktīvas aktivitātes. Tas veicinās jauniešu līdzdalību un palielinās viņu interesi par aktivitāti.

Aktivitāte

1. Katram dalībniekam izdaliel vienu un to pašu IAM kārti.
2. Lūdziet dalībniekus iztēloties nākotni, kurā konkrētais ilgtermiņīgais attīstības mērķis ir sasniegts, aprakstīt, kāda izskatās šī nākotne, domājot par veselību, izglītību, vidi un vienlīdzību. To var darīt dažādos veidos – kā audio stāstu, kas ierakstīts telefonā, kā video, kas ierakstīts telefonā, kā vizuālu plakātu vai pat kā vienkāršu prezentāciju. Prezentācijas metodes izvēle ir atkarīga no pieejamā laika un dalībnieku iespējām izmantot digitālos rīkus.
3. Lūdziet dalībniekus iepazīstināt grupu ar savu redzējumu.
4. Sadaliet dalībniekus grupās pa trim cilvēkiem un palūdziet viņiem padomāt, kādi soļi ir jāveic, lai nonāktu līdz šai nākotnei, un uzrakstīt tos uz lielas lapas (*Flipchart*) vai uz līmlapiņām, vai, ja iespējams, izmantojot tiešsaistes rīku, piemēram, *Google Jamboard*, *Pinup*, *Miro* vai kādu citu jums zināmu rīku.
5. Palūdziet nelielajām grupām iepazīstināt pārējos dalībniekus ar saviem soļiem.
6. Kad visas grupas ir prezentējušas savus soļus, veiciniet diskusiju par katras grupas prezentētajiem soļiem un sašauriniet piecus līdz desmit soļus, ko katrs dalībnieks varētu veikt, lai veicinātu konkrētā ilgtermiņīgā attīstības mērķa īstenošanu.

Vienaudžu atgriezeniskās saites apli

Vienaudžu atgriezeniskās saites apli ir strukturēts veids, kā grupas var prezentēt savas idejas un saņemt noderīgu atgriezenisko saiti no citiem. Šo aktivitāti var izmantot kopā ar citām aktivitātēm, kurās nepieciešams prezentēt grupas secinājumus un rast kopīgu risinājumu.

Dažreiz dalībnieki nevēlas dalīties ar savām domām vai idejām, jo viņi var justies nedroši par to, ko vēlas pateikt, tāpēc ir svarīgi paskaidrot, kāpēc šī aktivitāte ir svarīga.

Aktivitāte

1. Paskaidrojiet grupai, ka atgriezeniskā saite ir saistīta ar izaugsmi, mācīšanos un kopīgu uzlabošanos, nevis ar kritiku vai trūkumu norādīšanu. Paskaidrojiet dalībniekiem, uz ko būtu jākoncentrējas atgriezeniskajai saitei (piemēram, uz prasmēm, sniegumu, komunikāciju, idejām). Sistēmas nodrošināšana palīdz padarīt atgriezenisko saiti vieglāk īstenojamu un tādējādi ir vieglāk izteikties. Tā kā secinājumi būs risinājumi IAM kārtīs uzdotajiem jautājumiem, viens no veidiem, kā sniegt atgriezenisko saiti, būtu 1) komentāri par to, kurš risinājums būtu jāpilnveido tālāk; 2) kurš risinājums, šķiet, neaptver problēmu; 3) un daži risinājumi, kurus nav minējusi prezentējošā grupa.
 2. Palūdziet grupai prezentēt savu risinājumu, bet pārējiem dalībniekiem uzklaušīt un sniegt ieteikumus idejas uzlabošanai vai precizēšanai. Kamēr pārējie sniedz ieteikumus, grupa, kas prezentē savu risinājumu, ņem tos vērā un izdara attiecīgās izmaiņas savā prezentācijā (tiešsaistē vai uz papīra lapas).
 3. Atkārtojiet šo procesu katrai grupai, kas prezentē savu risinājumu.
- Šī metode veicina komandas darbu un palīdz dalībniekiem paskatīties uz savām idejām no dažādām perspektīvām. Atgriezeniskā saite padara risinājumus spēcīgākus un efektīvākus. Tā arī palīdz veidot pārliecību un komunikācijas prasmes, liekot ikvienam justies ērtāk dalīties savās domās.

GLOBĀLIE MĒRĶI

